Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабриин 21-hэй гарань

Бүгэдэ арадай газетэ

1992 ОКТЯБРЬ 10

Намарай дунда hарын 14 СУББОТО гарагай 7 № 198 (18557) сэн 6 мүн

Мүнөөдэрэй шухала асуудал

ОРИН УНАА БИДЭНДЭ ХЭРЭГТЭЙ БОЛОХОЛ

...м барилсын гэжэ байна ...нь нарин аад, яаха хүмбиб?— ...ой аялга минии ухаан бодолгүй юм. Юуб гэхэдэ, тэрэ хо... жэлнүүдэй hүүлээр манай ...лозуул моридые олоор үсхэ... ...ухы ажалаа эдэнэйл ашаар ...абди даа. Тиихэдээл жаахан ...шадалаар тулюурхан мори..., шаргадаа хүллэжэ, ниитын ...хэлсэдэг hэмди. Моридойн... ...сусахада, хэзээ hайн үүлтэрэй болохо гээшэбиби гэлдэгшэ ... Тиин он жэлнүүдэй үнгэрхэ ...доторнай машина, техникэ эл... ...гта хүлэгүүд хойшоо гаража ... Харин мүнөө болоходо, үүл... ...й, хүсэ шадалтай морин унаа ...гуудта аргагүй хэрэгтэй бо... ...жэ hанадаг, тэдэнине олошо... ...гэнэ оролдодог болонхойбди. ...тэрнай эдэнэрэй үүлтэрые ..., слошоруулха гэхэдэ, мүн... ...ажа, үбhэ тэжээлшье олдо... ...эхилбэ. Энэнь гайхалтай юм.

...кын ипподромой байгуулаг... ...ойдоол 8 толгой орловско үүл... ...ршa моритой hэмди. Энэмнай ...hэй. Удаадахи жэлнүүдтэнь ...ко областиин Краснокаменскын ...водhоо хүндэ ашаа шэрэхэ ...тэрэй моридые асаржа, эндээ ...hайн байгаабди. Тэрэнэй удаа... ...гуудтэ ороной областыпуудта, ...да ошожо, hайн үүлтэрэй ...гуудые асаржа, республика ...дуун hүрэгөө hайжаруулжа ...шибди. Тэдэнэй дундаhаа Орловско, Омско, Ульяновска ...дhаа ерэhэн хүлэгүүд өөhэ... ...харюулжа эхилбэ hэн. Ма... ...ромдо түлжүүлэгдэhэн азарга, ...ставко үнгэргэхэдэ, республи... ...гуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэр... ...гуда дуратайгаар худалдажа ...ой бэлэй. Мүнөө Мухар-Шэ... ...мнай Ленинэй нэрэмжэтэ, ...», «Искра», «Коммунизм» ...ай, «Эрдэм», «Забайкалец» ..., Тарбагатайн, Ивалгын, Ка... ...Хэжэнгын, Хоринн, Захаами... ..., Хурамхаанай, Хяагтын ай... ...амохынуудай адуун hүрэгтэ ...хэбэрилhэн гоё hайхан, үндэр ...ой сээжэтэй хүлэгүүдэй оло... ...рахада, нюдэ баясуулдаг, зо... ...уудаг гээшэ. Нээрээшье, муу ...лартай hаа, эдэнэртэ дүтэл... ...гуу ха гээд моридые hургагшад, ...рдашье ойлгодог юм.

...ье мэдhэээр, дурсагдагша ай... ...ажахынуудhаа хатарша хүлэ... ...ладаалда хабаадаhан морид хо... ...гуу шангай hууринуудые эзэл... ...юун тухай гэршэлнэб гэхэдэ, ...ын бидэнэрэй агта хүлэгүүд... ..., энэрхы сэдьхэлтэйгээр хан... ..., тэргэдэ оруулжа hургада... ...жороеень туршажа байдагые ...гүзэ бшуу.

...кын ажахынуудта hайн үүл... ...hан унаган, дааганууд ипподо... ...гдажа, hургагдадаг, hориг... ...Выставко-аукциондо табигда... ...ажахынуудай хүтэлбэрилэг... ...ар бусад ажахынуудта най... ...болохой. Байгша оной ап... ...үнгэргэгдэhэн выставкэ-аук... ...тэрэ моридые үсхэбэрилдэг ...hаа олон морид хабаадаа ...ууда желнүүдэйхидэ орхо... ...моридые худалдажа абаха ...тон үсөөн байгаа. Ушарынь ...ондой үше сэнгэй дээшэлhэн... ...жэ ойлгонобди. Зүгөөр hайн ...ажа, гүүнүүдые. hүрэгтөө ...амнай, мүнөөхил тулюур түй... ...ахан бэтэй морид дахинаа ...ашэ гү? Тиимэ юумэнэй бо... ...ула дааган, үреэнүүднай hай... ...уhалгдажа, бараг үүлтэрэй ...годохо, hүрэг, фермэнүүдтээ ...тэрэй могидые асаржа табиха ... Сахыень хэлэхэдэ, мүнгэнэй үгы дээрэhээ боложо, hүүлэй гурбан жэлэй туршада ондоо областнуудhаа, хизаарнуудhаа hайн үүлтэрэй моридые худалдажа абахаяа болинхойбди. Үүлтэртэ моридые худалдажа абаха мүнгэ Хүдөө ажахын министерство үгэхэ ёhотой аад, солхообшье үгэнэгүй. Урдандаа Россин Федерациин мэдэлдэ байхадаа, жэл бүри мүнгэ сангаар дуталдадаггүй, азарга, гүүнүүдые олоор худалдажа абадаг, ажахынуудта, адуун hүрэгөө олошоруулhанай, олон унага абаhанай түлөө мүнгэн шанда хүртэдэгшье hэмди. Тиимэ юумэн мүнөө үзэгдэхэ, дуулдахаяашье болёо ха юм.

Манай гүрэнэй конюшнида 136 толгой морин тоологдоно. Тэдэнэй 70 гараниинь донской болон буденновско үүлтэрэй азарганууд болоно. Энээнhээ гадна, 25 гүү барижа, сэгээ үйлэдбэрилэбди. Энэ жэлдэ 20 унаган абтанхай. Мүнөө бидэнэр мүнгэнэй талаар хүшэрхэн байдалда оронхойбди. Гаргашануудаа тоолохо болоо hаамнай, ехэ даа. Байгша ондо аяар хоёр миллион түхэригэй үридэ ороод байнабди. Энээнине хэн бидэнэртэ үгэхэ, туhалха юм, мэдэхын аргагүй? Манайда 213 гектар сабшалангай газар үгтэнхэй. Тэрэмнай намаг, шабартай газарта оршодог хадаа жэл бүхэндэ үертэ абтана. Энэ жэлдэ hогооборишье үбhэ сабшажа абаагүйбди. Тиимэhээ ондоо тээhээ үбhэ, талханай зүйл үнэтэйгөөр худалдажа абаха баатай бологдоно. Моридто жэлэй туршада 400 тонно үбhэн, 1000 тонно hолоомо, талха тарианай зүйл хэрэгтэй юм. Республикын зарим ажахынуудтай хэлсэжэ, моридой эдихэ тэжээл арай шамай олобо гээшэбди. Ехэ гаргашануудhаа боложо, ипподромой дэргэдэ байгуулагдаhан спортын hургуули болюулха баатай болообди.

Сүүдхын туршада нэгэ морин 412 түхэригэй тэжээл эдинэ. Урдандаа ажахынуудhаа асаргадаhан залуу моридые hургаhанай түлөө hарын туршада 16—30 түхэриг абадаг байгаабди. Харин дээрэ хэлэгдэhэн бүхы гаргашануудые тооложо үзэхэдэ, баяжахын орондо, гарзатанабди. Эдэ бүгэдэнhөө тобшолол хэхэдэ, республикын ажахынуудай моридой hүрэг, фермернүүдтэ hайн үүлтэрэй азарганууд. гүүнүүд хэрэгтэй гү. али биш байhан эдэнине үгы хэхэ гээшэ гүбди гэhэн асуудал гарана.

Өөрын, hайн ипподромтой болohон бидэнэрэй үүлтэртэ моридоо хэрэгсээхэеэ, тоохоёо болёо hаа, саашадаа юун болохоб гэжэ республикын, Хүдөө ажахын министерствын болон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд ухаан бодолдоо оруулаг лэ гэжэ хэлэхэ байнаб.

Д. ЧЕРДОНОВ,
Буряадай гүрэнэй конюшнийн директор.

2

ХАГДАРАА ГЭЖЭ ГОЛОХО АРГАГҮЙ

Үнгэрhэн долоон хоногто хаа-хаанагүй хура бороо ехэ ороогүй, ёhотойл шара набшын, алтан намарай наратай дулаахан үдэрнүүд байба.

Ажахынуудта үбhэ тэжээлэй нөөсые нэмээхэ, ургаса хуряалгые урагшань нилээд даб гүүлэхэ яhала hайн арга боломжо байгаалимнай олгоо гээшэ. Саашадаа нимэ үдэрнүүдэй үзэгдэхэнь хомор лэ болохонь. Сагай уларил шэнжэлэгшэдэй багсаамжалhанай ёhоор, ойрын үдэрнүүдтэ Баруун, Зүүн Сибириин олохон газар нютагуудаар харалган бүрэлгэн боложо, хура бороо, нойтон сахан орожо, эрид хүйтэржэ болохоор хүлеэгдэнэ.

Энэшье гайхалгүй. Сагнай ороой болоо бшуу.

Тиимэhээ республикын ажахынуудта энэ үнгэрhэн арба гаран хоногто үбhэ тэжээл хэр нэмэжэ абтаба гээшэб гэжэ hүүлэй тоо, мэдээ hанаата болон шэнжэлнэбди.

Сентябриин 28-hаа октябриин 5 болотор бүхы дээрээ 72,1 мянган центнер үбhэн абтаа гэхэ гү, али түсэбэй дүүргэлтэ миил 1,7 процентээр нэмэбэ. Тиигэжэ ажахынуудта хамтадаа 1.381.990 центнер үбhэн hүрилэгдоод. түсэб ороидоол 32,9 процентдэ хүргэгдэбэ. Тэрэ мүртөө нёдондо энэ үедэ бэлэдхэгдээд байhан үбhэнэй хахадтаньшье хүрэнэгүй.

Үбhэ абаха түсэбоо hаял 19,9—24,1 процентдэ хүргөөд байбашье Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын аймагуудай ажахынууд hүүлэй найман үдэр соо мүртэй үбhэ нэмэжэ абаагүй. Жэшээнь, Хэжэнгын аймагта бүхы сабшалангайнь ороидоол 33,2 процентын сабшагдаад байбашье hаа, энэ үе соо нэгэшье гектарай нотоон нэмэжэ сабшагдабагүй. Үбhэ хуряалгаяа зогсоогоо шахуу.

Хээрын ногооной шэмэ шүүhэеэ гээгээшье hаань, үшөө урин дулаан, сahанай ороогүй байhанние hамбаашалжа, аргатайл газартань хагдаяа сабшажа абабал, үбэлдөө яhала хэрэгтэй тэжээл байха hааб даа. Урдамнай айхабтар хүшэр хүндэ, малда үлэн хоohон үбэлжэлгын болохоёо байхада хагданшье гэжэ голохо аргагүйл. Энээнине хараада абажа, Зэдын, Яруунын, Түнхэнэй, Хоринн, Хяагтын, Баргажанай аймагуудай ажахынууд hүүлэй үдэрнүүдтэ яhала горитой газарай ногоо сабшаа, бага бэшэ үбhэ нэмэжэ hүрилөэ.

Үнгэрhэн үе соо республика дотор 280 мянга гаран центнер сенаж дарагдаад, энэ тэжээлэй нөөсэ 2.110.000 центнертэ хүргэгдэбэ. Гэбэшье энэнь үнгэрэгшэ жэлэйжэ найдаха арга hалаа.

Энээнэй үрдахи арба гаран хоногто бүхыдөө 15.533 центнер витаминтай ногооной гурил бэлэдхэгдээд байгаа hаа, мүнөө тэрээн дээрэнь ороидоол 816 центнер тиимэ тэжээл нэмэгдэжэ татагдаба. Тиигэжэ түсэб 21,6 процент дүүргэгдээ гэхэ гү, али нёдондонойхиhоо тэрэнь 70 шахуу процентээр бага байна.

Эдэ бүхы тоо баримтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, сабшалан дээрэhээ, тарианай газарhаа үбhэ тэжээлэй нөөсэ саашадаа нэмэжэ абтаха гэжэ найдахань улам бэрхэтэй болобо. Имагтал мүнөө тарианай ургасын түлэг, хуряагдажа байхада, ерэхэ үбэлдөө адууhа малда эдюулэгдэхэ hолоомон, ороohо тарианай зүйл, зеленко бага зэргэ нэмэжэ абтаха ааб даа.

Иигээд ерэхэдээ республикын динлэнхи аймагуудта малай ерэхэ үбэлжэлгэ айхабтар хүндэ байхань. Тиимэhээ үбhэ тэжээлэй нөөсые зааханаршье нэмэхын тула бүхы арга боломжо хэрэглэхэ, сahанай оротор лэ үбhэ ногоо, тарималт ургамалнуудые саблаха, хуряаха хүдэлмэрине зогсоожо болохогүй. Мүнөө үедэ аргын байбал, центнершье тэжээл нэмэжэ бэлэдхээ hаа, үбэлдөө олдошогүй байхал.

РЕСПУБЛИКЫН АЖАХЫНУУДТА ҮБЬЭ ТЭЖЭЭЛЭЙ ХЭР БЭЛЭДХЭГДЭhЭН ТУХАЙ
1992 оной октябриин 5-най мэдээн.
(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагуудаа	Бүхы тэжээл бэлэдхэгдэ түсэбэй дүүргэлтэ	Нёдондоной энэ үеэнхитэй сасуулхада	Бүхы тэжээлые малай условно толгойдо хуваахада (тэжээлэй единицэ центнерээр)
Прибайкалиин	73,3	67,1	8,81
Кабанскын	66,6	65,4	10,12
Хурамхаанай	61,3	73,4	5,77
Ахын	61,6	99,4	1,04
Түнхэнэй	58,1	77,9	5,35
Хоринн	52,3	71,3	5,60
Зэдын	50,6	65,8	6,75
Загарайн	44,4	60,0	5,80
Мухар-Шэбэрэй	43,7	51,2	5,22
Баргажанай	42,1	59,3	4,35
Захаминай	41,6	57,4	2,81
Сэлэнгын	40,0	50,2	5,28
Хойто-Байгалай	40,2	64,3	3,87
Яруунын	37,8	52,1	3,43
Хяагтын	33,3	45,4	5,03
Тарбагатайн	32,1	45,3	5,75
Бэшүүрэй	29,2	37,4	4,93
Ивалгын	26,4	37,4	4,43
Баунтын	24,6	42,5	2,53
Хэжэнгын	18,0	27,3	2,35
Республика бүхыдөө	42,4	54,9	5,03

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

Редакцийн социально-экономическа тahаг.

„Буряад үнэн"-93

НҮЛӨӨЛХЫ ХҮСЫЕНЬ ШАНГАДХАЯ

Би бүхы hаhаараа «Үнэн» газетэеэ уншадагби. Нэгэл үдэр hонинойнгоо хуудhануудые иража хараагүй hаа, hанаамни дүүрээгүй шэнги байдаг. Hүүлэй жэлнүүдтэ гүрэн түрымнай сүлөөтэ үгые соносхоhонhоо хойшо, газетэ ехэ hонин болонхой гэжэ хэлэхэ байнаб. Жэшээлхэдэ, эндэ урдандаа хорюултай байhан мэдээсэлнүүд олоор толилогдодог болонхой. Жэшээлхэдэ, Чингисхаан тухай. Хоринн 11 эсэгын угай бэшэг, буряад-монголшуудай түүхэ гэхэ мэтэ тодорхойгоор үгтэнэ. Тиихэдэ Үндэр түрэлтэ Далай-лама тухай манай hонин соо огто дурсагдадагшьегүй байгаал hэмнай. Мүнөө ямар hонин, дэлгэрэнгы мэдээсэлнүүд үгтэдэг болоо гээшэб. Гадна уншагшадай бэшэhэн мүнөөдэрэй байдал, шиндхэгдээгүй элдэб асуудалнууд тушаа hанамжа, дурадхалнууд тухай уншахада, тэдэнэй бодолнуудтай оорынхиеэ сасуулан шэнжэлхэдэ, ехэл таатай байдаг.

Би hонирхожо уншаhан статьянуудаа, илангаяа түүхэдэ. уг гарбалда. элдэбэй тайлбарида хабаатай материалнуудые хайшалжа абаад, айлшадтаа уншахыень дурадхадагби. Hаhанайнгаа нүхэр Жабхалантатайгаа үдэр бүри «Үнэн» hониноо эхинhээнь буляалдан шахуу уншадагби. Тэд манай үхибүүдэй, залуу үетэнэй нимэ hонин газетэеэ уншажа, ойлгожо шадахагүйнь ехэл харамтай байдаг.

Мүнөө үедэ ямаршье газетэдэ захил хэхэдэ, тон үнэтэй болohон гээшэ бэд даа. Буряад хүн энэ байдалые урдаа баряад шалтагаан болгоод байнгүй, эгээл түрүүн «Буряад үнэнөө» захиха ёhотой гэжэ hанагшаб.

Би өөрөө түрэл hонинойнгоо таhаршагүй уншагшань хадаа, хэдэн дурадхал оруулха хүсэлэнтэйб. **Газетын нэгэдэхи, хоёрдохи хуудhануудта республикымнай хүдөө аймагуудай ажал хэрэгүүд тухай мэдээсэлнүүд толилогдодог байна. Эвэ ехэл зүб.** Юуб гэхэдэ, манай хүдөө нютагуудаймнай ажалшад өөhэдынгөө ажал хэрэгүүд, суг хүдэлдэг нүхэд туhайгаа газетын хуудhанууд дээрэ уншажа урмашахаhаа гадна, хүршэ нютагуудайнгаа, аймагуудай hонинуудые мэдэнэ, ажал хэрэгүүдээ, ажабайдалаа сэгнэжэ, шэнжэлжэ үзэнэ, жэшээ абахые оролдоно ха юм. **Харин буряад хэлэн дээрэ бэшэгдэдэг hонин соо промышленна предприятинуудай хүдэлмэри тухай статьянууд үсөөн, богони, ойлгосотой байха ёhотой гэжэ hананаб. Тиихэдэ мүнөө үсын ажабайдал, хүнүүдэй hонирхол, анхарал татамаар бүхы юумэнүүдые бэшэжэ байгыт.**

Газетын гурбадахи, дүрбэдэхи хуудhанууд буряад уран зохёолшодой бүтээлнүүдээр, арадай аман зохёолоор, соёлой, нютагай hонинуудаар, арадай түүхэ, заншал гэхэ мэтэ hонин, hонин материалнуудаар баян байдаг. Эндэ би өөрынгөө hанамжа хэлэhүү. Жэшээлхэдэ. **Буряадай түүхэ тухай гу, али уран зохёолшын рассказые уншагшадайнгаа ойлгохоор, тобшохоноор, тодорхойгоор үгэжэ туршыт.** Тиигэжэ тобшолхо, хороохо аргагүй hаа, хэhэг хэhэгээр хэдэн номерто толилходошье болохо. Эндэ хуушан монголой хэшээл олоной анхарал татадаг. **Эдэ хэшээлнүүдээ жэлhээ жэлдэ шэнээр дабтажа байгты. Гадна үзэг, бэшэгтэ hураhан хүнүүдтэ тусхай булан нэгэгээ hаа, ехэл hайн hэн. Юуб гэхэдэ, уншажа шадаха хүнине энэ хэшээл балай hонирхуулнагүй ха юм. Тиимэhээ тэдэ хүнүүдэй анхаралда багахан хэhэг онтохо, шүлэг, рассказ, урданай хуушан монголоор бэшэгдэhэн зохёолнуудhаа хэhэг толилдог болоо hаа, зохид байгаа гэжэ hананаб.** Тобшоор хэлэхэдэ, гансашье газетын хүдэлмэрилэгшэд бэшэ, мүн бидэ, уншагшад, бултадаал түрэл хэлэн дээрээ гарадаг газетэеэ үдэрhөө үдэртэ hонирхолтой, уншасатай болгохоёо оролдохо ёhотой болонобди. Hаналаа, hонирхолоо нэгэдхэхэдэмнай, газетымнай нүлөөлхы хүсэн шангадаха болоно ха юм.

Р. РАБДАНОВ.

„Буряад үнэн"-93

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ТОГТООЛ

РОССИН АГААРАЙ ФЛОДОЙ ҮДЭР ГЭhЭН hАЙИДЭР БИИ БОЛГОХО ТУХАЙ

Эсэгэ оронойнгоо Агаарай Флодой эрхим ёhо заншалнуудые сахин үлөөхэ зорилготойгоор Россин Федерациин Верховно Соведэй Президиум иигэжэ **тогтооно:**

Россин Агаарай Флодой үдэр гэhэн hайндэр бии болгохо.

Россин Агаарай Флодой үдэрые жэл бүри августын 3-дахи, воскресенидэ, тэмдэглэхэ

Россин Федерациин Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ
Р. И. ХАСБУЛАТОВ.

Москва, Россин Соведүүдэй байшан.
1992 оной сентябриин 28.

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ПРЕЗИДЕНТЫН ЗАРЛИГ

ВЛАДИВОСТОК—МОСКВА — САНКТ-ПЕТЕРБУРГ ГЭhЭН ЗАМЫЕ ИНВАЛИДНА КОЛЯСКААР ГАТАЛАГШАДЫЕ «ХУБИИН ШЭН ЗОРИГОЙ ТҮЛӨӨ» ОРДЕНООР ШАГНАХА ТУХАЙ

Владивосток—Москва—Санкт-Петербург гэhэн замые инвалидна коляскаар гаталха үедөө шэн зориг, эрэлхэг хатуу зан харуулhанайнь түлөө **«Хубиин шэн зоригой түлөө» орденоор** шагнаха гэбэл:

Колычков Евгений Викторовичые,
Сухан Александр Васильевичые,
Шаповалов Юрий Викторовичые.

Россин Федерациин Президент Б. ЕЛЬЦИН.

Москва, Кремль.
1992 оной октябриин 6.

«Вердиин оперонууд» гэhэн фестиваль

ИИМЭ ЗҮЖЭГҮҮДЫЕ ХАРАЛГА ХЭРЭГТЭЙ

Нэн түрүүн элдэб янзын, нимэшүү фестивальнууд зохёохы ажалтанай арга шадабариие дэбэргэнэ. Артистнууд нэгэ театрта олон тээhээ сугларжа, ажалайнгаа дүй дүршэлые хубаалдаха арга олоно, уран бэлигээ хурсадхана гээшэ.

Зүгөөр дэлгүүрэй үедэ олоной хабаадалгатай иимэ фестивальнууд нэн түрүүн мүнгэ зөөреэр хангагдаха ёhотой. Россин Федерациин Соёлой министерствын үгэhэн багахан мүнгэн арайшамай хүрэбэ бшуу. Иимэ ушарhаа аяар холын газарhаа (Москва, Ленинградhаа) артистнуудые уряагүймнай харамтай.

Эдэ үдэрнүүдтэ фестивальда хаа хаанагүй анхарал хандуулагдаhаниинь hайшаалтай. Оло дахин манда айлшалhан артистнууд Марзоева, Яницкая, урдань эндэ үдэлhэн Третьяков, Кыштымова болон бусад энэ фестивальда хабаадажа, уран бэлигээ харуулба. Тиимэhээ энэ ажалыемнай, фестивалиие үнэн зүбөөр сэгнэхэ, шүүмжэлхэ аргатай хүгжэм шэнжэлэгшэдэй үгэнүүд манда ехэ сэнтэй гээшэ. Эдэ үдэрнүүдтэ иимэ мэргэжэлтэд фестивалиин дүнгүүд туhай бидэндэ дуулгажа, бэшэжэ, хамтаараа зохёохы ажалаа hэргээхэ зэргэтэйбди гэжэ hананаб.

Тиигэбэл манда, найруулагшадташье, мэргэжэлтэ артистнуудташье тон аша туhатай байха бшуу. Иигэжэ сат болзор соогоо алдуугаа заhаха, хүдэлмэриеэ эршэдүүлхэ хэрэгтэмнай тэдэнэй туhалха байhаниинь дамжагүй.

Шагнагшадай, хүн зоной фестивальда юлоор сугларhаниинь маанадые урмашуулаа, баярлуулаа. **Мүнөө үеын хүшэр хүндэ сагта мүнгэ зөөритэй спонсориуудай дэмжэлгэгүй байhамнай голхормоор.**

Ондоо тээhээ ерэhэн дирижернууд, артистнууд зүрхэ сэдьхэлыемнай бэлжуулба. Эдэ бүгэдэ манай зохёохы ажалые эдэбхижүүлнэ, дээдэ хэмжээндэ хүдэлхөөр зоригжуулна. Саашадаа иимэ фестивальнуудые үнгэргэлгэдэ хаа хаанаhаа дэмжэлгэ хэрэгтэй. Тиигээдшье иимэ фестивальнууд тон хэрэгтэй, аша нүлөөтэй.

Hаяар ноябрь hара соо хүүгэдэй хүгжэмтэ фестиваль театртаа үнгэргэхэбди. Бүхы юумэн бага hаhанhаа эхитэй. Тиимэhээ энэ фестивалиин хүдэлмэрние дэмжэхэ спонсорнуудые, бусад эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдые хүлеэнэбди.

Г. МАЙОРОВА,
Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрай режиссер.

«РИГОЛЕТТО»

...hалин hүүлийн ...«Риголетто» гэ... ...гэдэлтэй дүрэг... ...гаан, шагшажа, ...бди. Дэлэ хэм... ...оперо харуулаг... ...сугларагшадта ...эзэн. Санкт-Пе... ...рэhэн Михаил ...энэ оперые хү... ...дэлмэрние он... ...лэхээр. Ехэл ...лэлтай, хүгжэм ...ануудые таажа ...ржер байhанаа ...тэрэ гэршэлhэн ...

...манай театрта ...байhан, удаань ...хаар оло дахин ...Үдэ ержэ, бэ... ...яа харуулhан ...оперые дэмжэ... ...шадамар бэр... ...рилөө.

...нууд тухай. Энэ ...ртинуудые гүй... сэдхэhэн, Днепропетровскhоо ерэhэн Россин Федерациин габьяата артист Николай Полуденный (Риголетто), тиихэдэ Бишкек хотоhоо айлшалhан Буряад Республикын габьяата артистка Екатерина Кыштымова (Джильда) гэгшэд оперын ехэ hайхан үдэшэ улаан-үдынхидтэ, айлшадта бэлэглэhэн байна. Драматическа амаргүй бэрхэ артист, гоё hайханаар, нэгэ жэгдээр дуулдадаг хоолойтой Украинын дуушан Николай Полуденный олондо hайшаагдаба.

Анхандаа манай оперодо дуулаhан, бэрхэ дуушан гэжэ суурхаhан Екатерина Кыштымовагай энэ долоон жэл соо ургаhан уран бэлигые баясан сэгнэхээр байна. Эдэ жэлнүүд соо талаантай энэ артистка ехэ бэрхэ, мэргэжэлтэ дуушан болоо, бэлиг дээрээ бэлиг нэмээ гэжэ онсолоё.

Тиихэдэ Герцогэй партиие гүйсэдхэhэн Россин Федерациин габьяата артист Болот Бороев мүхөөгөө үгтөөгүй. Ехэ hонирхолтой образтой харагшадые танилсуулба, өөрынгөө бэлиг шадабариие дүүрэнээр харуулжа шадаа гэжэ оморгохонобди.

Фестиваль тухай. Нэн түрүүн театрай классикада хандаhан ушар ехэ hайшаалтай. Тиигэжэ хүнүүд, илангаяа залуушуул, үхибүүд, Вердиин оперонуудтай танилсаа. Тиигээдшье сезоной эхиндэ үнгэргэгдэhэн фестивальда ерэhэн харагшад саашадаашье оперодо дуратай болохо аалам, хэн мэдэбэ.

Хоёрдохёор, бэлигтэй артистнууд хоорондоо зохёохы ёhоор харилсаа, мүрысөө. Олон тээhээ, хариин орон болohон Украинаhаа айлшанай ерэhэниинь hонин. Ухаангүй гоёор дууладаг яхад дуушан Нина Чигирева, Красноярскын оперын артистка Лариса Марзоева болон бусад нүхэд уран бэлигээ харуулба, дуунай хэшээл бидэндэ үгэбэ гээшэ.

Театраймнай hонин хэмжээ ябуулгануудые, үдэшэнүүдые эмхидхэхэ гэжэ оролдодогыень hайшаалтай. Линховоиной фестивальшье байгаал амжалтатайгаар үнгэргэгдөө hэн. Энэ фестивальда хабаадагшадай саашанхи ажалда, ажабайдалда үшөө ехэ амжалта хүсэнэбди.

В. ЛАЗАРЕВА,
хүгжэм шэнжэлэгшэ.

УНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ:

1-дэхи нюурта. «Морин унаа бидэндэ хэрэгтэй болохол»—газетын уншагша Д. Чердоновой түрүү бэшэг.

«Хагдараа гэжэ голохо аргагүй»—хүдөө ажахын шэнжэлэл.

«Вердиин оперонууд» гэhэн фестиваль тухай мэргэжэлтэдэй hанамжанууд.

2-дохи нюурта. Хангалга ямар бэ? И. Гомбоин: «hэеы гуталшье хүндэ хэрэгтэй».

Уншагшын hанамжа. С. Цыбенов: «Хамаг юумэн өөhэдымнай гар соо».

Үмсэлэлгэ хэр үнгэргэгдэнэб? Н. Мергенов: «hанаа зобоohон асуудалнууд».

3-дахи нюурта. «Толи».

4-дэхи нюурта. Хото, хүдөөгэй hонин.

Хангалга ямар бэ?

ҺЭЕЫ ГУТАЛШЬЕ ХҮНДЭ ХЭРЭГТЭЙ

Эндэмнай дуталдажа байхадань, республикаһаа гадуур абаашагдана

Хүйтэнэй саг ойртожо, дулаан гэр, дулаан хубсаһан, гутал гэхэ мэтэ тухайгаа һанаагаа табихамнай дэмы бэшэ. Эмээхэй хүгшэн эжынүүд арбагархан ашануудтаа уни бутарма дулаахан ноохон ойимһонуудые оёжо захалаа. Һанаамгай гэрэй эзэн үшөө зунай эхиндэ хуһан түлеэ газаагаа буулгуулаад, сажан табяад, мүнөө хуурай модотой болонхой, үшөө машина хүлһэлжэ, нойтон түлеэ газаагаа дүүрэтэр нөөсэлжэ, һанаа дүүрэн ажаһуунa.

Теэд зоной аша туһада хүдэлдэг предприяти, эмхинүүдэй тэрэ гэрэй эзэндэл адли, хэр һанаамгай, зөөри зөөшэнүүдээ хэр нөөсэлөө гэхэшэб?

Һэеы гутал дарадаг Улаан-Удын фабрикада хүрэжэ ерэгдээ һэн. Энэ фабрика зунай гурбан һарын туршада хүдэлөөгүй. Юундэб гэхэдэ, һэеы гуталые хэншье абажа үгөөгүй, фабрикын склад соо багтахаяа болитороо энэ гутал нөөсэлэгдөөд, үнгэрхэдөө, лаборатори, улаан булан, кабинедүүдтэ һэеы гутал ябталагдаад хэбтээ ха юм! Тинхэдэ энэ гуталнай миин хайша хэрэгээр обоологдоод байха бэшэ, аятай хоороб, хайрсагуудсоо, дарасалдуулангүй, түхэлынь алдуулангүй, хүн зоной абахаар байлгаха хэрэгтэй. Хибэндэ эдюулхэгүйн тула тухай раствор сүршэжэ, хуурай байрада байлгаха шухала.

Бүтээһэн продукциень хүдалдажа абаагүйдэнь хаанаһаа мүнгэн энэ фабрикада оршологдохоб даа, юрэдөө, хан гэхэ хашарһагүй, һэеы дарахада хэрэглэгдэдэг хуръганай нооһошье худалдажа абахань бэрхэтэй болоод байгаа бэлэй. Һэеы гутал дарадгада хабар-зунай ба намарай хайшалалгын нооһон аб адлихан тэнсүүритэйгээр хэрэглэгдэдэг, нигэжэ һэеы гуталнай удаан сагта үмдэхөөр, бүхэ болодог гэшэ. Харин манай эндэ гансал зундаа хонидые хиргадаг, Сибирнин сахилгаан мэтэ түргэн нажар нигээд лэ үнгэршэдэг гэшэ ааб даа. Тиимэһээ намарай хайшалалгын нооһые Дунда Азиһаа асаруулха хэрэг гарана.

— Һэеы дараха түүхэй эд бидэндэ хомор. Актюбинскын ПОШ фабрикаһаа асарагдаһан нооһон байгаа, дууһаха тоондоо хүрэнхэй. Мүнөө би Туркменитэй намарай хайшалалгын нооһон тухай хөөрэлдөө ябуулнаб, харин тэдэнэр уһа амандаа балгаһандал, харюу хэлэжэ үгэнэгүй. Хэзээ өөрынгөө шиидхэбрине айладхаха юм даа, — гэжэ Улаан-Удын һэеы гутал дарадаг фабрикын директор Д. П. Лобачев ехэ голхоронгёор хөөрөө һэн.—«Буркоопсоюз». Байгал-Амарай харгы замай худалдаа наймаанай эмхи, хотын промышленна эд бараанай наймаанай эмхи. Ой модоной ажахын министерствын УРС, «Рособувьторг» оптово предприяти квартал бүхэндэ хэдэн мянган пар гутал бидэнһээ абажа байхаар хэлсээ баталһан аад, жэлэй 2-дохи, 3-дахи кварталнуудта гутал абажа үгэнгүй, фабрикые зундаа тогтоохо байдалда хүргөө бшуу. Хамаг байрамнай һэеы гуталаар дүүрэшэһэн, хибэндэ эдюулхэеэшье, хүн зондо энэ продукцияа хүргэхэсэшье ойлгохоёо болиһон, мүн мүнгөөр дуталдаһан бидэнэртэ ажалаа тогтоохоһоо бэшэ ондоо арга байгаагүй. Ингэжэ удаан сагта хүдэлөөгүй бидэнэр республикын бүхы малшадые, геологуудые, ойн харуулшадые, бусад ажалшадые һэеы гуталаар гүйсэд хангаха аргагүйдэхэмпай. Хараад байгаарайт, декабрь һарада һэеы гутал олдохоёо болёод, бархирха тооной байдал тохёолдохо даа.

Дмитрий Прокопьевичой гомдолые ойлгомоор. Хүсэ багатай энэ фабрикын байдалые республикымнай засаг түрэ анхараагүй гээшэ гү гээд һонирхоходо, Д. П. Лобачев республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. К. Агаловтай хөөрэлдэһэн байна. «Продукциинетнай худалдан абаха мүнгэн даб дээрээ үгы» гэжэ харюусадаг «Буркоопсоюз» ба бусад эмхинүүдтэ тэрэ захиржа шадахагүй байшаба. Тиимэһээ һэеы гутал дарадаг фабрикын директортэ «хүндэ байдалһаа гараха зам өөрөөл бэдэрэ, ухаагаа гүйлгэжэ, нүхэ, һүбэ олохо гэжэ оролдо» гэһэн зүбшэл үгэжэ, нүгөөдэнь үйлэ хэрэг эрхилжэ захалаа даа. «Биржэнүүдтэ продукцияа табижа захалааб, хилын саагуурхи зон һэеы гутал абахагүй гү гэед һурагшалнаб»,—гэжэ Дмитрий Прокопьевич намда дуулгаа һэн. «Тогтыт, яана гээшэбта?! Манай хүдөөгэй эжы, эсэгэнэр хонин һүрэгөө үбэлэй шэмэрүүн үедэ адуулхаяа гарахадаа, юу үмдөөд ошохо болоноб?»—гэжэ асууха баатай бологдоо бэлэй. Биржэ дээрэ табигдаһан эд бараан республикаһаа гадуур ошодог гэед мэдээжэ. Ингэжэ һэеы гутал Эрхүүгэй областиин хойто зүг рүү абаашагдаа. Хилын саагуур үнэгэн һүүлээ шарбалзуулан ошоһон юумые намнажа хүсэхэнь дэмы. Хуушан гуталаа хэдэн дахин уллаха гэхэдэмнай, ула хэхэ һеы мүн лэ хэрэгтэй болошоно. **Өөһэдынгөө ажалшад тухай һанаагаа табидаг һаа, магазиннис нахяад байнгүй, һэеы дарадаг фабрикада сэхэ ошожо, хэды паар, хэды размер гутал абаха тухайгаа хэлсэгты, мүнөөдөө энэ гутал үшөөл элбэг байна гэжэ тус фабрикын директортэй хэлсэһэн зүйлөө колхоз, совхозуудай, таряашанай ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ дуулганаб. Сэхэ харилсаатай байхадаа, эд бараан үнэгүйгөөр абтаха, юундэб гэхэдэ, үнөөхи «Буркоопсоюз» өөрынгөө ехэ процентые гутал бүхэндэ «няахагүй» болоно бшуу.** Эгээл ехэ размерэй һеы гутал 584 түхэригөөр, эхэнэрнүүдтэ үмдэхөөр хэмжүүрэй гуталнуудаа 300-гаад түхэригөөр фабрикаһаа худалдан абажа болоноор. Үнэ сэнгүүд үрдилдэн ургажа байгаа мүнөө сагта энэшье гуталнай саашадаа бүри үнэтэй болохо хэбэртэй.

— Ивалгын райпогой мэдээсэнэнэй ёноор, район дотор магазинуудаар һеы гутал дүүрэн. Гэбэшье зарим нэгэн хэрэгтэй размер тэрэ дары наймаалагдаһан байжа болоо. Үнэ сэнгүүд хаа-хаанагүй ургажа, харин предприятинуудай эрьесын мүнгэн зөөри тэрэл хэмжүүрээрэ үлөөд, мүнөө хадаа бидэ мүнгэгүй, картотекэ дээрэ һуунабди. Эд бараа абахын тула урид мүнгөө түлэхые (предоплата) бүхы эмхинүүд баадхана бшуу. Һаяшаг республикын Худалдаа наймаанай министерствын бүхы оптово баазануудай хүтэлбэрилэгшэдые В. К. Агалов суглуулжа, ехэ хэлсээн болоо. Нэн түрүүн хэрэгтэй болохо сезонно хубсаһа, гутал, эдеэ хоол, хүүгэдэй хубсаһа баазануудһаа урид мүнгөө түлэнгүйгөөр абаха тухай шанга асуудал гаража, район бүхэн бааза бүхэнтэй энэ шэглэлээр хүдэлхэ болоо. Һеы гутал тухай хэлэхэ болоо һаа, фабрикада мүнөө бүдаг үгы, тиимэһээ боро үнэтэй һеы гутал үйлэдбэрилэгдэнэ. Зон тэрэниень муугаар абана. Гэбэшье нэгэ паар һеы гуталай саашадаа мянгаадта болоходонь, 400 гаран түхэриг үнэ сэнтэй боро гутал тэрэ дары үгы болоно ааб даа. Фабрика жэлдээ бидэндэ 48 мянган паар һеы гутал дамжуулха, энэнь бага гээшэ. Хүсэ багатай фабрика байһандань шаналмаар,—гэжэ «Буркоопсоюзай» худалдаа наймаанай таһагые даагша Л. А. Буркова хөөрөө һэн. Энэ хүниие шагнажа байхадаа, түрүүн мүнгэгүйдөөд абахагүй, һүүлдэнь бага гэжэ шамарлажа байһан хэнтэг абари заандань гайхагдаа бэлэй.

Эсэсэй эсэстэ малшад лэ хүлөө даараха ха даа. Ходо сүлөөгүй байдаг, колхоз, совхозуудай хүжүүн хүдлэсэтэй хүтэлбэрилэгшэд малшадта гутал абаха тухайгаа һанаагаа табижа, машина город руу эльгээхэ гээшэ гү? Найдалай найжа һулахан лэ хаш.

«Рособувьторгын» оптово предприятиин директор В. Б. Хамнуевтай уулзажа, эдэнэй хангедаг геологууд, түмэр замшад, сэрэгшэд, алтанай хэбтэшые ашаглагшад үбэлэй гуталаар хэр эзргэ хангагданхай гээшэб гэжэ һонирхогдоо һэн. Байдал яһала гэмгүйшэг байба. Гэбэшье өөрын өрёо «хүндүүлхэй» асуудалнуудүнэнһөө олон. Коммерческэ байгуулалтануудтай адлидхаад, банкнуудэндэ хүнгэлэлтэтэй ўрьһаламжа огто үгэнэгүй, һүүлдэнь 83 процент ургалтатай бусаахыень лэ дамжуулна бшуу. Гутал баазаһаа абаха аад, удаан сагта тэрээндээ ерэдэггүй эмхинүүд олон. Ингэжэ складууд хододоо дүүрэнхэй, ажалда һаад ушаруулдаг. Тиимэһээ директор районой худалдаа наймаанай эмхинүүдтэй хэлсээ баталжа, арбан үдэрэй туршада эд бараа баазаһаа абаашаад, байра сүлөөлөөд байхыень баадхаа. Гэбэшье олохон районууд энэ хэлсээндэ гараа табяагүй. «Буркоопсоюз» хойно-хойноһоонь машинануудые эльгээжэ, зондо хэрэгтэй үбэлэй сабхи, хүүгэдэй гутал гэхэ мэтые абаашажал байха зэргэтэй аад, долоон хоногто оройдоол нэгэ машина иншэнь ябуулдаг байнал. Ингэжэ бүхы республикые яажа хангалтайб?! Гуталай баазын директор В. Б. Хамнуевай гуйлтые эндэ дамжуулхам: **зоной ойгоо аша туһые харадаа абажа, колхоз, совхозууд, юрэнхидөө, бүхы эмхинүүд баазада ерээд, өөһэдөө хаража, дуратай сапожко, туфлинуудаа шэлээд, хэды паар, ямар размер гээд хэлсээ баталжа, мүнгөө түлөөд, эд бараае гэртээ абаашаха аргатай.** Харин эдэнэр 3 шугам баримталха ёнотой: урид мүнгэ түлэхэ, республикаһаа гадуур өнэ эд бараа абаашахагүй, энэ сэндэнь үлүү ехэр мүнгэ нэмээд, худалдажа байхагүй. Манай гүрэндэ үйлэдбэрилһэн гушан паар гутал абабалнь, директор үшөө дээрэнь гадаадын гүрэнэй нэгэ паар гутал нэмэхээр найдуулна.

И. ГОМБОИН.

Республикын хубшэ гайга аршалан хамгаалха гэһэн олониитын хүдэлөөн һүүлэй жэлнүүдтэ эдэбхижээ. Илангаяа Байгал далай шадар оршоһон тайга соо модо отололгые хизаарлаха, леспромхозуудые эндэһээ гаргаха эрилтэ шангаар табигдана. Олониитын энэ эрилтэ хараада абтажа, гүрэн түрэ тусхай тогтоол баталан абаһан юм. Тиин тус тогтоолой ёноор, элдэб хэмжээ ябуулганууд тусэб зохёогдоо һэн.

Энэ түсэбөөр хараалагдаһанай ёноор, Байгал шадар оршоһон ой модоной ажахынууд хэрэгтэй элдэб техникэ, тусхай түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаха ёнотой бэлэй. Гэбэшье һүүлэй үедэ түсэб соо хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууд муугаар бэелүүлэгдэнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Ороной экономиын һандарһан, ажахын харилсаануудай таһалагдаһан үедэ нимэ байдал тохёолдоо. Ядаралтай байдалда хэр оробошье, дэлхэйн эрдэни болохо Байгал далайе, эндэхи байгаалиие хамгаалхаар хараалагдаһан энэ түсэб заатагүй бэелүүгдэхэ ёнотой ха юм.

Сэхыень хэлэхэдэ, республикын ой модоной ажахынууд адлирхуу байдалтай. Тайгын харуулшадта байгша он илангаяа хүшэр. Энэ жэлэй эхинһээ хойшо хэды ехэ түймэр унтараагдаа гэшэб! Манай Байгалай ой модоной ажахы 620 мянган гектар газарта оршоһон ой модо харууһална. Байгша оной эхинһээ 400 гектарта ургажа байһан модон шатаа.

Гол түлэб ажахын хүсөөр түймэр сарагдадаг юм. Хагин 5 ехэ түймэр Забайкалиин авиабазын десантнигуудтай суг унтараагаабди. Ингэжэ ямар ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдаа гээшэб! Гаргашануудые тоолоходоо, гансал шатаһан модоной сэн гаргагдажа, гэм зэмэтэй хүн тэрэниие түлэдэг. Теэд олонхи ушарта зэмэтэй хүн олдолгүй. Элдэб техникээр һайнаар хангагдаад байбал, түймэр түргэнөөр сараха, зэмэтэй хүниие олохо һэмди.

Тайгын харуулшад шэнги бага салин абадаг эмхи мэгай орондо үгы шахуу. Ой соо худалдэг леспромхозуудай модошод маанадһаа хэдэн дахин ехэ салин хүлһэ абана. Иимэ бага салинтай болоно шэнги, ажалшадые ажалдаа, худалдаа, ажалшадые ажалдаа, худэлмэрилэгшэд ажалһаа гаража ошоно. Леспромхозуудһаа гадна модо болбосоруулдаг бага предприятинуудта тэдэнэрэй хүдэлхэ газар бии юм. Ингэжэ дүршэл шадабаритай хүнүүдэй ажалһаа гарахада, манда хүндэ болоһониинь эли. Модо шэнгэрүүлэн отолхо, эзуруд бэлдэхэ гэхэ мэтын хүдэлмэри муу шанартайгаар хэгдэнэ. Мүнөө жараад хүн ажахыдамнай хүдэлжэ байна. Шэнэ хүнүүдые һургахын тула саг хэрэгтэй болоно.

Манай мэдэлэй тайга соо Байгалай, Баргажанай леспромхозууд модо бэлэдхэдэг гээшэ. Тэдэнэр бүхы эрилтын ёноор модо бэлэдхэнэ гэхын аргагүй. Модо отолһон газараа һайнаар сэбэрлэнгүй ошоһонойнь түлөө байгша оной туршада тэдэнэрэй хүдэлмэри хоёр дахин зогсоохо баатай болоо һэмди. Ингэжэ дүрим хазагайруулһанайнгаа түлөө хэдэн үдэр хүдэлэнгүй байжа, горитой хохидолдо орохон байха. Дүримэй ёноор ажаллаад байгаа байхадаа, худэлмэрилэгшэд ажалһаа гаража ошоно. Леспромхозуудһаа гадна модо болбосоруулдаг бага предприятинуудта тэдэнэрэй хүдэлхэ газар бии юм. Ингэжэ дүршэл шадабаритай хүнүүдэй ажалһаа гарахада, манда хүндэ болоһониинь эли. Модо шэнгэрүүлэн отолхо, эзуруд бэлдэхэ гэхэ мэтын хүдэлмэри муу шанартайгаар хэгдэнэ. Мүнөө жараад хүн ажахыдамнай хүдэлжэ байна. Шэнэ хүнүүдые һургахын тула саг хэрэгтэй болоно.

Манай мэдэлэй тайга соо Байгалай, Баргажанай леспромхозууд модо бэлэдхэдэг гээшэ. Тэдэнэр бүхы эрилтын ёноор модо бэлэдхэнэ гэхын аргагүй. Модо отолһон газараа һайнаар сэбэрлэнгүй ошоһонойнь түлөө байгша оной туршада тэдэнэрэй хүдэлмэри хоёр дахин зогсоохо баатай болоо һэмди. Ингэжэ дүрим хазагайруулһанайнгаа түлөө хэдэн үдэр хүдэлэнгүй байжа, горитой хохидолдо орохон байха. Дүримэй ёноор ажаллаад байгаа

Үмсэлэлгэ ямараар үнгэрг

ҺАНАА ЗОБООҺОН АСУУДАЛНУУД

он илангаяа хүшэр. Энэ жэлэй эхинһээ хойшо хэды ехэ түймэр унтараагдаа гэшэб! Манай Байгалай ой модоной ажахы 620 мянган гектар газарта оршоһон ой модо харууһална. Байгша оной эхинһээ 400 гектарта ургажа байһан модон шатаа.

Гол түлэб ажахын хүсөөр түймэр сарагдадаг юм. Хагин 5 ехэ түймэр Забайкалиин авиабазын десантнигуудтай суг унтараагаабди. Ингэжэ ямар ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдаа гээшэб! Гаргашануудые тоолоходоо, гансал шатаһан модоной сэн гаргагдажа, гэм зэмэтэй хүн тэрэниие түлэдэг. Теэд олонхи ушарта зэмэтэй хүн олдолгүй. Элдэб техникээр һайнаар хангагдаад байбал, түймэр түргэнөөр сараха, зэмэтэй хүниие олохо һэмди.

Тайгын харуулшад шэнги бага салин абадаг эмхи мэгай орондо үгы шахуу. Ой соо худэлдэг леспромхозуудай модошод маанадһаа хэдэн дахин ехэ салин хүлһэ абана. Иимэ бага салинтай

Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишод жэл бүхэндэ ажалай үндэр амжалтануудые туйладаг гээд суурхадаг, 1992 ондошье тэдэнэр һайнаар хүдэлнэ. Ахалагша хонишод А. Ц. Жамьяновай, В. Д. Очировай, Б-Ц. Д. Жаповай, А. Ц. Эрдынеевэй хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд зуун эхэ хонин бүрнһөө зуу, зуу гаран хурьгадые түлжүүлжэ, хонин бүрнһөө 4,0—4,2 килограмм нооһо хайшалжа абаа юм.

Ахалагша хонишон Булат-Цырен Доржиевич Жапов хорёод гаран жэлдэ хонин ажал дээрэ хүдэлжэ ябана. Тэрэнэй ударидадаг бригадынхид байгша ондо зуун эхэ хонин бүрнһөө 101 хурьга абаһан, хонин бүрнһөө 4,2 килограмм нооһо хайшалаа. Хонин ажал дээрэ туйлаһан амжалтануудайнгаа түлөө Булат-Цырен Дондокович гүрэн түрэн үндэр хайра шагналда нэгэнтэ бэшэ хүртэһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүү хонишон Б-Ц. Д. Жапов.

О. МАРИЕВАП фото.

НАЙДАЛНАЙ—ШЭМЭТЭ ТЭ

Калининай нэрэмжэтэ колхозой газар уһалагшад үбһэ, ногоогоо ургуулжа шададагаараа, үндэр ургаса хуряадагаараа урда жэлнүүдтэ суурхадаг байгаа. Эдэмнай хүлһэ, хүсэеэ гаргахадажал амжалта туйладаг гээшэ һэн.

Тэрээнһээ гадна байгаалиһаа бага бэшээр дулдыдадагнай мэдээжэ. Бороогой хомордоходо, гол, горходойшье уһан бага болошодог ааб даа. Тинхэдэнь хэдышье оролдоо һаа, юугээрээ сабшалангаа уһалхабши даа. Мүнөө жэлдэ иимэрхүү хуурай зун болоо һэн.

Сэхыень хэлэхэдэ, шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ ургамалнуудые хожомой бороо нилээд һайжаруулаа һааб даа.

Ушар тиимэһээ колхозой хүтэлбэрилэгшэд, түрүүлэгшэ П. И. Терентьев түрүүтэй силос, сенаж бэлэдхэлгэдэ гол анхаралаа хандуулха гэжэ шиидэһэн байна. Тиинһэнэйнгээ ашаар колхозойнгоо адууһа мал тураан, тулянгүйгөөр үбэлжүүлхэ болоно бшуу.

Ямаршье юумэнэй амжалта тэрээндэ ямараар бэлдэһэнһээ дулдыдадаг гээшэ. Энээнние тэдэнэр зүбөөр ойлгожо, хүдэлмэришэдэй хэды дуталдаашье һаа, шэмэтэ тэжээл хуряаха техникээ, сенаж болон силосэй нүхэнүүдые заһабарилжа шадаа. Тэрээнһээ гадна тэжээл бэлэдхэгшэд богони саг соо шанар һайнтайгаар силос даража, хиигүй нягтаар хаахые оролдоно. Түрүүшын 4 үдэрэй туршада Хайсагар гэжэ газарһаа 2500 тонно силос нөөсэлэгдөө гэхэ гү, али үдэрэй таршада 630 тонно шэмэтэ тэжээл бэлэдхэнэ.

Колхоз бүхыдөө 7 мянган тонно силос нөөсэлэнхэй, 8 мянганда хүргэхэ гэжэ тэжээл бэлэдхэгшэд оролдоно.

Тэжээл бэлэдхэлгэ тухай хөөрэһэн хадаа тэрэниие ургуулга, хуряалгада ехэ хубитаяа оруулһан хүнүүд тухай хэлэнгүй гарахын аргагүй. Георгий Яковлевич болон Виктор Феоктистович Ястребовуудай тарилгаяа хэхэдээ, агротехническэ болзорыень нариная сахиһан хадань яһала һайнаар ургаа юм. Гэбэшье хүйтэн, хуурайгаар эхилһэн зунһаа болоо, үшөөл һанаһанда хүрөөгүй.

Василий Николаевич Ефимов, Сергей Михайлович Калашников, Федор Яковлевич Ястребов гэгшэдые «унаһан малгайгаа абаха сүлөөгүй хүдэлнэ» гээ һаа, алдуу болохогүй. Жэшээлхэдэ, В. Н. Ефимовэй трактор, комбайниинь одоол үзэхэ юумэеэ дуурьыень үзэһэн, хуушарһан, гэбэшье эзэнэйнгээ орол-

Түрэл нютагтаа түрүү зэргэтэй

БЭРХЭ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ

Баян Дэлгэрэй, Тарган Хонгорой хормойнуудые нэмэрлин Сайһан Эгэтэ нютагта баабай, эжынэрэй гал гуламтын бадарһаар хэдэн үе саг үнгэргөө юм бээ. Энэ үнгэрһэн хугасаа соо ехэ хубилалтануд болоо. Юрэдөөл, хүн бүхэн, илангаяа үбгэд, хүгшэд, манай эжы баабайнар унаһан малгайгаа абаха сүлөөгүйгөөр ажаллажа, мүнөө ургажа ябаһан залуу үетэндэ яһала һайн байдал түбхинүүлжэ табиһаниинь хэндэшье мэдээжэ.

Һүүлэй арбаад жэлдэ «Улаан-Туяа» гэжэ нэрэтэй урдандаа мал шахалгын совхоз байһан аад, 1991 ондо Эгэтын совхоз боложо, бүеэ дааһан ажахынуудай нэгэн болоһон юм.

Мүнөө боложо байһан дэлгүүртэ шэлжэн оролгын үедэ эндэ ажаллажа, амидаржа байһан һуурин зон урдаа табигдаһан худэлмэриеэ бүтээсэ ехэтэйгээр, шанар һайнтайгаар, аһан шадалаараа оролдон, хэжэ, аймаг соогоо түрүүлэн ябаһан ажахынуудай нэгэн болоно.

Урагшатай ажалай—ажаллаһан зоной баяр болодогыень хүн бүхэндэ мэдээжэ. Тиимэһээ зоноо ударидан ябаха, ажалша зоноороо үгеэ ойлгосолдохо, ажахыгаа өөрынгөө табан хургандал мэдэхэ, ажалшадайнгаа гэр бүлын байдал—хэндэ, юун хэрэгтэйб гээд ойлгохо шухала. Тулиһан, тулгардаһан бүлэдэ ямар тэдхэмжэ үзүүлхэб, залуу ургажа ябаһан үетэндэ энэ сагай байдалаар тааруулжа, хүмүүжүүлгын, сүлөөтэй сагаа энеэдэтэй наадатайгаар үнгэргэхые баамитан зонойнгоо элүүр энхын түлөө оролдон ябахаһаа эхилээд, бэшэ бусад олон тоото асуудалнуудые шиидхэн бэелүүлхэ хэрэгтэ Эгэтын совхозой дарга Чимид Цыбикдоржиевич Банзатов бага бэшэ хубитаяа оруулһан байна гэжэ онсолон тэмдэглэхээр.

Чимид Цыбикдоржиевич Банзатов 1948 ондо Эгэтэ нютагта олоной ахай хүбүүн боложо түрэһэн байна. Бага наһанһаа ажалда дуратай, нарин сэхэ ябадалтай хүн боложо, һүүлэй арбан жэлдэ үндэр тушаалтанай нэгэн болоод, мүнөөшье өөрынгөө мэдэхэ ажалые дардам арюун харгыгаар залан ябана.

Түрэл совхоздоо, нютагтаа ехэ ехэ барилганууд ые хэнэ, малшадта ехэ анхарал хандуулдаг байна. Нютагаархидаа саг үргэлжэ соёлой таларр хангаха, бэрхэ арадай эмшэдые асарха гэжэ совхозоймнай ударидагша Ч. Ц. Банзатов ехэ оролдолго гаргадаг юм.

Жэшээ болгон хэлэхэдэ, нинслэл хото Улаан-Удэһөө нэгэтэ бэшэ һайн зүжэг наадагшадые, артистнарые асаржа, ажалшадаа, нютагайнгаа зониие баясуулна, баһа бартерна наймаа гүйлгэжэ, хүдэлмэришэдтөө телевизорнүүдые болон үнэтэй сэнтэй һайн һайн эд бараа совхозойнгоо зүгһөө хубаажа, ехэ һайшаалда хүртэһэн байха.

Энээнһээ саашань хэлэхэдэ, нюль һарын хуушаар гурбан үдэрэй туршада Буряадай телевиденийн түлөөлэгшэдые совхозой хүтэлбэрилэгшэ урин залажа, орон нютагайнгаа сэсэрлиггтэ байгаали болоод, гүүртэ, отараар, үбһэ хуряалгын бригадаар ябажа, түб һууринаа болон үбгэд, хүгшэдэй байра байдал харуулһан, буулгуулһан байна.

Энэ совхозой «хүзүүн» дээрэ эндэ үндэр наһатанай байшангай үбгэд, хүгшэд түлөөһэгүйгөөр амаржа, ехэ халуун зүрхэнэй, сагаан сэдьхэлэй үреэл хэлэжэ, амгалан тайбан, өөһэдынгөө зорогоор маани мэдэмээ уншажа, үнгэтэ телевизор хаража, амаржа, һуудагыень гансашье аймагай зондо бэшэ, мүн нислэл хотын ехэ зиндаатанда һайнаар мэдэжэ болонхой.

Эдэ үдэрнүүдтэ арадай хөёр ехэ эмшэдые, Ю. А. Хараев, С. Т. Баиров гэгшэдые даргамнай урин залажа, нютагайнгаа үбгэ, залуугүй зониие үзүүлэн харуулжа, баһа һайшаал магтаалда хүртэһэн байха. Олон зон аргалагдаа.

Хүйтэн уларилһаа уламжалан, хаа хаанагүй үбһэ хуряалгын шанга саг ороётон тудажа ерээд, ноёншье, хүдэлмэришэншье хүндэ сүлөө саг олгуулхаяа болёо.

Энэ жэлэй хура бороо багатай, хүйтэн агаартай байгалиин байдалые хүн бүхэн мэдэжэ, арай-шамай гэжэ ургаа болоһон ургасаяа хооролтодо оруулангүй, шанар һайнтайгаар хуряан абахые хүсэнэ, оролдоно. Илангаяа, яруунынхид хүйтэнһөө хохидон алдаа.

Даргын хэхэ ажал үнэнһөө олон гэхэдэ, алдуу болохогүй. Юундэб гэхэдэ, ажахыгаа эрхилхэнээ гадна манай Яруунын буряадуудай урдаа хараха, мүргэхэ, һүэглэхэ Эгэтын дасан баһал нүхэр Чимид Цыбикдоржиевичэй мэдэлдэ даалгагдан оруулагдаа бшуу. Саашадаа хүгжэн бадарааха арга боломжонууд, даргын мэдэлдэ үгтөө.

Тиимэһээ нэгэ хэды үгөөр хэлэхэдэ, хүн бүхэн, ажахынарай ноёд, дарганууд хэдышье ядуу байдалда ороошье һаа, өөһэдынгөө мэдэхэ жасаһаа аха шадалаараа мүнгэн зөөри болоод барилгын материалнуудые үгэн хамһалсажа, хүйтэн болотор Зандан-Жуу бурханай дуганиие арамнайлуулхаар бэлэн болгоо һаа, ехэ һайн байгаа гэжэ оролдоно.

Баһа үбэлэй хүйтэнэй урда дасан дээрэхи дулаа үгэхэ түлишэлгын котельнэ бэлэндээ ородог һаа, бүришье һайн байгаа гэжэ һанагдана.

Эдэ мэтын шухала, шухала асуудалнуудые Чимид Цыбикдоржиевичтэ амар заяа үзүүлнэгүй гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Тэбхэр арбан жэлдэ совхозые хүтэлбэрилжэ байһан Чимид Цыбикдоржиевичтэ ажалдаа амжалта туйлахыень, гэр бүлэдэнь амгалан тайбаниие үреэгээд, үбһэ таряанай халуун хаһые эрхим һайнаар, шанар һайнтайгаар дабан гаража, ерэхэ жэлээ дүүрэн амбаартай, һүн далайгаа долгилуулан үбэлжэхыень үшөө дахин хүсэнэбди.

Л. ДОРЖИЕВ.

Яруунын аймагай ажалай болон дайнай ветерануудай байшанда ажаһуугша.

Эгэтэ нютаг.

Уншагшын һанамжа

ХАМАГ ЮУМЭН ӨӨҺЭДЫМНАЙ ГАРТА

Мүнөө эдихэ, ууха юумэн үгы, зобожо байнабди гэһэн үгэнүүд телевидени, радио, хэблэлдэ дүүрэшоо. Үнэхөөрөө тиимэ гү? Даншье тиимэ бэшэ хаш. Эдихэ юумэн үшөөл бараг хүртөөд байна бэшэ гү? Совет засагай үедэ юумэн элбэг байгаа гү? 20—30-аад онуудаар Россин 5 миллион хүн туража үхөө. 40—50-яад онуудта, дайнай һүүлээр баһал үлэсхэлэн хооһон, үмдэхэ хубсаһан үгы байгаа. 60-аад онуудааршье үлүү һайн юумэн үгы байгаа. 70-аад онуудаар бараг байгаа гү? Теэд хуушанай СССР-эй үри шэриинь мүнөө 70-аад миллиард доллар болоһонь, «түлэгты» гэжэ хашуулжа байна бэшэ гүбди? Американ нэгэ доллар 205 манай «модон» түхэриг дунда зэргээр болоно ха юм. 70-аад миллиард долларые 205 түхэриггэ үдхэгты. Хэды болохоб?

СССР Канадаһаа, США-һаа 55 миллион тонно таряа худалдажа абадаг (жэл бүри) байгаа. Энэнь булта нюуса һэн. Гансал Социалис, Коммунис партиин, тэдэнэй «үнэн сэхэ», «дүлэтэ» коммунист ударидагшадай «мэргэн ухаагаар» баян болообди гэжэ арад зоноо мэхэлдэг, һаймһардаг байгаа гү?

Дайнай үедэ түрэһэн 1941—1945 онуудай хүнүүд компенсаци гүрэнһөө эрихэ эрхэтэй гү? Эрхэтэй! Ямаршье зэмэгүй, үлгыдэ хэбтэһэн үхибүүд зобоо, үншэрөө ха юм. Тэдэнэй бага наһан үлэсхэлэн хооһон байгаа. Хубсаһагүй дааража, һургуулидашье гүйсэд һураха аргагүй туляа ха юм.

Урдань СССР-эй байхада, колхознигууд, совхозойхид хашуулжа, хараалгажа, миинтээр шахуу һү, мяха, нооһо, таряагаа гүрэндэ тушаагаад лэ байдаг һэн. Хосорхогүйнь тулада гүрэн «туһалнабди» гэжэ заа-зуухан мүнгэ үгэдэг байгаа: мяха, һү, нооһо миинтээр абаһан мүнгэниинь хаана ошоо һэм? Тэрэ туһаламжа мүнгыень колхозой, совхозой конторын «эрдэмтэд» нишэ, тиишэнь һалхинда табиһандал үреэд, зарим хубиень өөһэдынгөө хармааанда хээд лэ дүүрэдэг байгаа бэшэ һэн гү?

Тэрэ сагта баяжаха эрхэгүй, устав сахиха ёнотой һэн бээ. Тиимэһээ хүдөө нютагай ажаһуугшад туһаламжа эрижэ, гүйраншалха тооной үхибүүдээ тэжээдэг байгаа. «Һамгагүй хүнэй 13 процент налог түлэхэдэ, эдэнэр туһалдаг байгаа. Закаменскта нэгэ хүбүүнэй (халамган юм һэн гү?) эсэгэдээ нигэжэ хэлэжэ байхыень дуулааб: «намайе таанад тэжээгээгүй, холостягуудай налогоор эрэ болоһон хүнби» гэхэдэнь, эхэ эсэгэ хоёр дуугай байгаа һэн.

Мүнөө эдихэ юумэн ехэшье хомор бэшэ гэжэ дээрэ хэлээ һэмби. Үнэтэйшье һаа, үйлсэ, талмайнуудаар наймаан элбэг. Һая нэгэн «Улаан-Удын дэлгүүр дээрэһээ аяар 150 түхэригэй архи абааб» гэнэ һэн. Харин манай Захаминда 250—290 түхэриггэ архи абабал, харанхалжа унаха байгаа гү?

Нэгэн барагаар абаад, нүгөөдэдөө үнэтэйгөөр худалдажа, олзо оложо байбал, өөдэлхэйгүй. Һайн ажаһууха гэбэл, хүдэлхэ, өөһэдөөл аргаяа бэдэржэ, огород, мал бариха хэрэгтэй.

Гүрэнһөө гуйраншалха саг һалаа! Оршо, гаршаяа зүбөөр тооложо һураха хэрэгтэй. 2000 оной сагаалган болотор хүндэшэг саг байха. Эндэ өөһэдынгөөл хүсэ шадалаар, сэсэн бодолоор ажаябаха шухала. Зарим зон юушье хэнгүйгөөр һайнаар эдеэлхэ, ажаһууха дуратай хаш.

Теэд хүн эдээндэ миин юумэ шэдэжэ үгэхэ гү? Али бороогой орондо мяха, тоһон, һүн унаха гэжэ һанана гү? «Хусын хулхансаг һахиһаар, үнэгэн туража үхэһэн» юм гэлсэгшэ. Пенсионернүүдтэ, олон үхибүүтэй айлда мүнөө Ельцинэй засаг яһала ехээр туһална. Энэнь һайн! Шэнээр бодомжолжо, шэнээр ажаһуужа һураха ёнотойбди. Манай зол жаргал, эрхэ сүлөө, баяр мэдэрэл, хуби заяан өөһэдымнай гарта, хамаг юумэ өөһэдөө бүтээхэ хэрэгтэй!

С. ЦЫБЕНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.
Захааминай аймаг.

ТОЛИЙ

Сагай эрхээр түрэһэн бодолнууд

ХАРА САГААН ХОЁР ЗЭРГЭ ОРШОДОГ ГҮ?

...г байгааб даа. Гэ-...рэ ушарые айхаб-...ь ханагшаб. Юуб ...ыи арба гаража яба-...ан. Һанаандаа тон ...ууха шалтагаан-...ан тон ехэ ган ...ржа, үбһэ хулһан ...таа, сагай ула-...ба тон муугаар ...ээни хойно бо-...оо боро хашар-...оод, хажуугаарнь ...исхаал тон эр-...гдэ ха юм. Ни-...ргашагүй жэл бай-...ан арбан нэгэ ...ан би гар ха-...баатай болоо ...абай үбшолөөд. Эхэмни нарай ...Газаамнай үхэр, ...ни ямаан. Үбһэн ...юм. Тиимэһээ ...ытанаа дахаад, ...ханаатай гарал-...

...бооһоо тэд до-...хажуула нилээн ...бһиһан түрүүшынь ...зэндэшье мар-...даа. Яһала томо ...гшо һэн. Тиигэ-...гаа ерэтэр арба ...хан бухал Үлзы-...дээрэ обоолуу-...гар омогорхолтой ...ан тэрээнээ тойрон ...ьһанаа мартадаг-...

...болоо, мухамни. ...хэн. Үлүү ехээр ...а бү хүшэлэ. Үнөө-...хи түрүүшыншни бухал тэр-...гэдээ хэжэ, газаатнай абаа-...шая. Тиигээд ши үглоодэр-...һоо амара»,—гэжэ нагаса баабай эжы хоёрни нэгэтэ хэлээд, минингээ манаадха суглуулжа, тэргэ дээрээ хээд, Баян-Харын хормойгоор яа-ралгүйгөөр дугшуулбабди.

Үбһэеэ обоолуулжа, ехээр ...ханаагаа зобоһон би дүүрд гээд абаа хаб. Гэнтэ тэргынгээ тогтоходонь һэреэд, ...ынаан һагад үндыхэдэмни, нагаса баабай эжы хоёр ондоохонуудаар харагдаба.

«Ай халаг. Хаанаһаа энэ жаалдамараймнай юумэндэ обтобо гээшэб? Одоол сэл хүхэ хяаг һэн. Тугалдаа, нарай малдаа эдюулхэ байгаа ха юм»,—гээд, нагаса баабай бүдэхи болошоһон хоолойгоор абяа гараба.

Би одоо гайхаад, бухалайнгаа һүүһан газар руу харан гэхэдээ, одоо зүүдэлжэ байна гүб гэжэ ...ханаа бэлэйб. Үнөөхи түрүүшынни бухал үгы байба ха юм. Нэгэ мэдэхэдэмни, нюдэмни балартан, халуу бусалаад, торшогор туранхай бэеыемни дөһолгоон, гомдолой агуу-ехэ һугшарал сээжэ соомни түрөө бэлэй...

Мүнөө гуша гаран жэл үнгэрөө. Зүгөөр тэрэ үзэгдэл һая болоһон шэнги нюдэнэймни урда байдаг. Августын эхин хаһын дулаахан үдэр. Баруун тээһээ халта һэбшээлээд, манан шэнги һэмжэ үүлэд замбиин гүн соо тамарна. Добын саана хэншьеб дуу дуулан, тракторай хашартай таршаганаае таһалдуулхадал гэнэ. Би тэргэ дээрээ хэбтээд уйланаб. Нагаса баабай эжы хоёрни толгойнуудаа гунхылган, тэргынгээ хоёр тээ ажалша һайхан ,гарнуудаа һалд алдаад, абяа аниргүй зогсоно.

Минии зосоо ямар бодол, мэдэрэлнүүдэй бусалһаниинь ойлгосотой. Тэрэ хулгайшаниие энэ гээд хэлэхэ бэшэшье һаа, бишыхан зүрхэн соомни үзэн ядалгын, хоро шаранай ошоной бадархые элеэр мэдэрээ бэлэйб. Тиихэдэ «энэ хулгайшан» гээ һаань, хэндэшье аһашаха һэн хаб.

Намайе ямар һанал, мэдэрэлнүүдэй эзэлжэ байһаниие нагаса эжымни тон һайнаар ойлгожо байгаа хаш даа. Үдэшэ орой хэрэлсы дээрээ гараад һуунаб. Бүдэгбадаг оршолон соо бүүдэгэрбүүдэгэр һүүдэрнүүд хойно хойноһоо үзэгдөөд, харанхы бүшмэгтэжэ, тэнгэриин гүн соо ямаршьеб шэдитэй эльбэтэй дэнгүүдые хойно хойноһоонь носоогоод, минии зосоо уушархжа, һанални тэгшэрһэндэл болоно.

Гайхалтай урихан, налгай гарай толгойхониемни эльбэхэдэнь, би гансата энэрхэлэй альбан мэдэрэлдэ эзэлэгдэн, нагаса эжынгээ зөөлэн үбсүүндэ няалдаад. хүдэлхэшье дурамни хүрэнэгүй.

«Ажабайдал һонин ааб даа. Юуншье ушаржа болохо. Һаһншье, муушье юумэн. Муу юумэнэй ушархада, хёморхо, муу һанаха, үзэн ядаха болоо һаа, муул даа. Хүн бүхэнэй тиигээ һаань, юун болохоб? Дам саашаа үлхэлдэ - үлхэлдэһоөр, тэрэ муу юумэн улам дэлгэрхэ, һүжэрхэ. Дура бодолоо, һанаа сэдьхэлээ муу, һайнда, атаа мэсэндэ, жүтөөрхэлдэ бү даруула. Эгээл түрүүн оорыигөө гараар табиһан бухалыешни хулгуухадань, юу һайн муу байһаниие тон һайнаар ойлгоноб. Теэд һайн юумэндэ этигэ. Муу һаналаа зосооһоо үлдэ. Хүн бүхэн элдэб ондоо. Һайтай, муутай. Зүгөөр тэрээн бүхэндэ һайнаар ханда, тэдээн соо һайн талануудыень бэдэрэ. Зай, муухаа, орожо унта даа. Шүнтыхэжэ...»

Минии зосоо угаа һонин болошоо бэлэй. Хаанаб даа, сэдьхэлэйм гүн соо дулаахан ошон түрэхэдэл гээд, бишыхан сээжыемни эзэлһэн үзэн ядалга, сухал, гуниг тараанан агуулехэ һүгшарал нидхэрэн ерэжэ, оройдоо гашуун бэшэ, сэбэр нулимсанууд хасарыемни жэгнээ бэлэй...

Энэ ушарые юундэ гэнтэ ухаандаа оруулаабши гэхэдэ, һая Цокто Номтоевич Номтоевой статья уншахадаа, эжэлүүдгүй һанаадхёо ха юмбиб. Нээрээшье, сагнай хүндэ, муу байдалтайбди гээд хүн бүхэнэй хёморхо, муу һанаандаа диилдэхэ болоо һаань, юун болохоб даа? Иигэжэ һанахадашье, зосоо тон аягүй болошоно.

Һая манай жолоошон шэшэрһэн, һалганаһан юумэн ажалдаа ерэбэ. Яагааб гэхэдэ, ажалдаа байхадань, гэртэнь ороод, абаашамаар бүхы зөорниень хулуугаа бшуу. Залуу хүбүүнэй зосоо ямар мэдэрэлнүүдэй бусалһаниинь ойлгосотой, мэдэжэ ааб даа. Теэд энэ дэлхэй дээрэ һайншье юумэн бии, муу яяр хүнүүдэй хажуугаар боди һайхан сэдьхэл бодолтой хүнүүд олон гэһэн этигэлыень эсэслэн һалгаагаа гэжэ этигэхэ аргагүй байнаб. Юрэл зосоонь уушхархын тулада саг хэрэгтэй ха юм. Агуулехэ эмшэн—саг, час, минута, секунда, агшан зуур, хоног, үдэр, һара, жэл...

Бэе бэеэ мэхэлхэ, бэе бэеэ багахан юумэнһээ үзэн ядаха, хоб жэбэй, хоохон, хоротой үгын хогшол соо мүнхэ сэдьхэлээ, һэшхэлээ һалгаан оруулха, зүрхэн соомни түрэһэн дуран мэтын һайхан мэдэрэлые боро бодолой бардам һабараар бажуун бузартуулха, сагаа даган бэлээр олдоһон зөөриин хойноһоо обтохо, гансал оорыгөө хараад, хара һаналаа урдаа барин ябаха, һайн һайханиие харахаяа болихо ябадал мүнөө дан лэ һаа, дэлгэрээ.

Энээндэ ямар аргаар хаалта табижа болохо байнаб? Гансал һайн һайхан һанаан, сагаан сэдьхэл, нигүүлэсхы боди һайхан хүсэл эрмэлзэл энэ бузарые диилэхэ аргатай. Гадна заларшагүй һайхан этигэл, һайн һайханда шүтэл, замбиин гүн соо мүнхэ галаа сасаһан наран, мүшэн шэнги сэбэр бодол...

Тэрэ гуша гаран жэлэй саана нагаса эжымни хэлэһэн үгэнүүд минии сэдьхэл соо мүнхэ һуурияа олонхой гэжэ мүнөө ойлгоноб. Тиимэһээ зариманда муу һанаанай сэдьхэлэймни һайханиие бузарлахаяа һанахадань, оорыгөө шэмхээд абадаг хэбэртэйгшэб. Тиимэһээ хүн бүхэндэ иимэ гол хэрэгтэй ааб даа. Маһай онсо уе сагта һайн һайханай үрэ-һэ зүрхэ, сэдьхэл соо «тарихын» тулада горитой хүсэл, оролдолго гаргаха хэрэгтэй гэжэ һанагдана.

Хаһин тус тэмдэглэлэйнгээ эхиндэ хөөрэһэн түүхэмни яһала һайнаар дүүрээ. Тэрэ ушарһаа хойшо хэдэн хоногой үнгэроод байхадань, хүхэ хяаг бухални үбһэнэймнай хорёо соо буулгаатай байгаа бэлэй. Арбан нэгэ хүрэжэ ябаһан үхибүүнэй үбһэ хулуугааб гэжэ мэдэхэдээ, магад, хулгайшанай һэшхэлынь яншаа һэн гү? Хэн мэдэхэб даа? Тиихэдэ сагшье ондоо һааб даа. Харин мүнөө бусааха һэн ха гү? Нюусааршье һаань... Теэд юундэ зосоомни һэжэг уурхайлнаб? Магад, сагай ондоое мэдэрнэ гүб?

Юрэдөө, хара сагаан хоёр ходо зэргэ оршодог гээд гаршагайнгаа асуудалда харюусамаар байна даа...

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

Дулгар ДОРЖИЕВА

ГАЗАРАЙ ХҮЙҺЭН

Поэмэ

1.

Ээ...ээ...ээ... Эхэ Газарни! Эльгэн тоонтомни!
Зэдэлээд суурьяан зэлэ татана.
Эрьсн унажа, ээмыем дэрлэһэн оогни
Эзэлээд зурхыем, бэем атагад гэнэ.
Ганса бэемни атагад гэнэ бэшэ,
Гэшхэнэн газарни хэлбэлээнэ сүмэрхөөр.
«Газарни сүмэрхэгүй, хүйһэтэй!»—гэжэ.
Гэгээн номолой һургаал дабтанам омогоор.

2.

Юунһээ таһараа хаб домогоор баян
Нангни һүлдэтэй газараймнай хүйһэн?
Юртэмсын нюуса гайхалтай нарин,
Наһан соогоо бэдэрхэ ехэ үйлэл.
Хүйһэтэйл хадаа Эхэ Газарнай
Энхэрхэ эльгэтэй, уярха сэдьхэлтэй гү?
Хүнине түражэ жаргуулха хубитай
Эгүүридэ мүнхэ сагаан һэшхэлтэй гү?
Байгаал гээшэ гү баһал нэгэ тээ
Тэсэмгэй сохилдог үнэн зүрхэниинь?
Байдалай хүлгөөтэ үсэд тэмсэлдэ
Тэнсүүриеэ баридаг нюуса хүсэниинь?
Асуудалай хойноһоо асуудал һубаржа,
Хүрьһэтэ дэлхэйе бүһэлэн ургана.
Ажабайдал зүб харюугай хүсэ бэдэржэ,
Хүнэй сэдьхэлэй зэбсэг уряална.
Эльгэндэм сугларна энэрхэлэй долгин,—
Далайн бусалхаар дуранай амнсхаал.
Мэдэрэлэй үндэһөөр дамжаһан хүсэн,—
Дайдын амгаланиие сахиха зальа.
Элинсэгэймнай хөөрэдэг домог түүхэ
Этигэлэй элшээр дэлхэйгээ сүршэнэ.
Элдин тоонтодом минни хүйһэн
Эхэ Газартайгаа адлихан амилна.

3.

Бага наһам, баабайм бууса һанагдаад.
Байдалай шарай бадма лёнхобоор сэсэглээ.
Тоонто нютагайм торгон энгэр харагдаад,
Тодожо абаһан эзбиим дуун зэдэлээ.
Холын сагһаа хүрэһэн дуун соонь
Талын уняар, тахын сууряан тодол.
Ходол Газараа гамнан һууха һургаал—
Тамын үүдэ бэхеэр хааха аргал.
Сэсэн дуунай үгэ бухэнине дабтажа,
Зэмэтэй нюдөөр харанаб дайдаяа энхэржэ.
Сэдьхэлни яншана, элһэлиг тала гэншэнэ.
Залд гэнэб, сүл губи эндэ болохо гү гэжэ?
Энэнине бодоходом, далхэй хэлбэлээд,
Эхин эсэс хоёр нинлэнэ нюдэндэм.
Хүйһэмни тоонтоһоом сэхэ шэбэнээд:
«Хүнэй буянгаар хүсэеэ һори!»—гэнэл.

4.

Хүнэй түрэхэдэ, хүйһьень хүндөөд,
Буусадаа буладаг угсаатанаймни заншал.
Хүрьһэтэ дэлхэйтэеэ амияа нэгэдхээд,
Буянгаа нэмээхэ гэһэн номол.
Ойлгожо байгаад, хүйһэеэ һаянай
Хаянабди хээрэ, газаа, бог шорой соо.
Өөһэдөөшье үндэһэнһөө таһаранхай—
Хиидэнэбди, алдашоод зүб зүгөө.
Огторгой харахадам, дуугай бүрынэ.
Хүнүүдэй гэнэнһээ урмаа хухаранхай.
Олохон асуудал харюугаа хүлеэнэ,
Хүндэхэн байдалай дорьбоонһоо эсэнхэй.

5.

Аян замай таабаряар тамалдаг,
Ажабайдал ямарш сагта алдуу бэшэ.
Аляаһа батаганатай баабгайн тулалдахада,
Ажамидарал нимэ гэжэ тэсэнэб.
Замби түбини шарайе барсйлган,
Тэмсэлэй шуурган тэнгэри тулана.
Заяанайм одоной элшые халхалан,
Тэсэбэриием туршажа харанхы гасана.
Хэзээдэ гэрэлтэй эрхэеэ булиалдадаг
Харанхышье зарнмдаа туһа болоно.
Хэн ябаһыем тодоруулжа үгэдэг,
Харгын ханидал һургаал үгэнэ.
Сэдьхэлни ошотожо, гэрэл тодоржо,
Гэшхэһэн газарһаам харанхы зугадана.
Сэлмэг зүүдэн нойртом үзэгдэжэ,
Тэгшэрһэн һанаамни таабари задална.
Үндэртэ одо мушэмнай, бурхамнай мүнхэ.
Үдэр бүриимнай тэмсэлдэ һоридог сэхэ.
Үсэгэлдэрэймнай мүрые гүнзэгы болгожо,
Үгсэхэдэмнай урагшаа хүтэлдэг энхэржэ.
Ажабайдал бэлэг бэшэ һэмнай хэзээшье,
Амиды ябаха нүгэлнай асуунагүй хэнһээшье.
Арьяатанһаа бэшэ, хүнһөө айнабди заримдаа,
Агуулехэ тэнгэриеэ гэмнэнэбди эсэнэндээ.
Зосоодохи бурхаяа, одоёо мартажа,
Зоболонгой урьхада оронобди ходо.
Зоригоймнай һүлдэ һэбшээндэшье ганхажа,
Зольбо нохойншье хэлэнһээ мохоно.
Зобоходоош, жаргахадааш адли тэгшэ
Зосоодохи бурхаяа орхнхомнай алдуу.
Одото огторгойн үршөөлдэ хүртэжэ,
Бодото зүргэмнай шэнхинэдэг салуу.
Галые галаар угтажа зүдэрхэ дэмы...
Зүрилдөө ехэтэ байдал, мэдэрэ зэмээ.
Газарай сэдьхэл эсэбэшье хэды,
Зүб бурууе илгаруулхал нэгэтэ гэмнээд.
Зүүнэй һүбыншье хулуутдаһан зол
Зүүдэндэ хара һабараар эрьехэ.
Хэһэн нүгэлөө амсажа улаан гол
Юһэн тамын нүхэн соогуур гэншэхэ.
Хүлһеэ гаргангүй, хүйһэндөө нёлбодог
Хүхюун байдал зоболон гэжэ мэдэрхэ.
Хүнине баһажа, хүлөө урдань һольбодог
Хүндэ заншал ухаанай оборһоо гэхэ.
Жаргал сэдьхэлэй сэбэрһээ бурьялжа,
Шаргал нараяа сагаан һаналаар уттаха.
Орой дээрээ налгай мушэ ургалжа,
Орой һүнишье сэбэр ыень сэгнэхэ.
Хүнэй дуранһаа сэсэглэхэ заяатай
Хүрьһэтэ Газарнай, этигэ бидэндээ.
Хүйһыеш гамнажа ябаха захяатай,—
Хүүгэдшни тэгүүлнэбди гэрэлтэ хүсэлдөө.
Сэнхирхэн аласые тэбэриһэн үндэртэй.
Сэдьхэлни суттаа дуугаа бэдэрнэ.
Хүлгөөтэй дэлхэйдээ үглөөнэй нарантай
Хүсэлөө нэгэдхэн зүрхэмни сохилно.
Ээ...ээ...эээ... Эхэ Газарни!
Эльгэн тоонтомни!..

ШӨНЭ НОМ

«Буддын шажан»

Тээмэндэ Л. Абаевагай хүтэлбэри доро хүдэлһэн коллективэй бүридхэн суглуулһан «Буддын шажан» гэһэн толи хэблэгдэһэн байна. Энэ номые Москвагай «Республика» гэжэ нэрэтэй хэблэл барлажа гаргаа.

Буддын шажанай түүхэтэй, мүнөө үеын байдалтай холбоотой темэнүүд энэ суглуулбари соо үргэнөөр харуулагданхай. Дэлхэйн ехэ шажануудай нэгэн болохо Буддын шажан тухай гол ойлгосонууд, шэглэлнүүд, мүн оюун ухаанай гүн бодолой, эрхын уг үндэһэнүүд, удха шанарай бодомжолгонууд эндэ тайлбарилагданхай.

Үшөө тиихэдэ Буддын шажанай уласхоорондын эмхинууд, харилсаа холбоон тухай эндэ дэлгэрэнгыгээр хөөрэгдэнэ. Н. Жуковскаягай хүтэлбэрилгэ доро хэблэгдэһэн толи олоной һоншрхол татаха байха.

Шажан мүргэлөөр һонирходог, Буддын шажаниие шэнжэлэн үзэдэг зондо энэ толи тон хэрэгтэй болохо гэжэ һанагдана. Энэ ном оройдоол 50 мянган хэһэгээр барлагдан гаргагдаа гэжэ мэдээсэнэбди.

Т. АНДРЕЕВА,
Н. КОСЕНКОВА.
Москва хото.

«Буряад орон—92»

...Мааран мааран бэлшэгшэ.
О. МАРИЕВАЙ фото.

...РИАДАЙ УГ
...ТУХАЙ ДОМОГ

...ХИРИД, ...ЛГАДАЙ БОЛОҺОН ТУХАЙ

...р отогод, хори гэр ...жэ далайн саада ...ан юм.
...хүүдгүй байгаа. ...аха дүүнэрынь ...газаһаан дүдынь ...рхөөрнь ...ҮҺа адха-...ааднь. Асуйхан ...ааны:
...ыт, байгыт, һайн ...эндэ ...тэхэрнь. Аха дүү-...ааноо ...асуба:
...ааһаа тэхэрхэб?
...ор үлгы соо үлгы-...руунай һарьдагта ...алтари соо хэбтэ-...хүбүүе буха тэжээ-..., шэбы хүхүүлжэ ...ам.
...дүнэрынь хубүүе ...гарахадань, буха ...үгэнэбэй гэхэдэнь, ...хэлэнэ оого оруу-...

...арга байтаһан гүү ...руулагты. Тиихэдэ ...лажа үгэнэ. Тиихэ-...е түмэр улгыгэйнь ...лгаеэ надалха гэхэ-...адажа үгэнэбэй. ...одигон хэлэнэ:
...ыдөө хоёр алаад, ...ытай сэмэ, халба-...д хүбүүе үлгыдөө ...Тэрэнһээ хой-...ь үлгыдэ оруулха-...ытай сэмэ, алха ...ариже оруулдаг. ...бүүн ехэ боложо ...надахана ходо ...ааһаа ошодог байгаа. ...одигон гэртээ ажаг-...г байгаа. Хубүүн-...рахадань, тэрэнь ...Ааһан сооһоо нэгэ ...хубүүгэй таража, ...нааданаб. Түргэн ...ааа дээрэ тараг-...бина, тэдэндээ ...Тэрэ хубүүд эдэ-...жа захалба. Тэрэ ...Асуйхан одигон ...морюулжа абаад. ...ааа гүймэ ябаһаа, ...унагажа ...хөөр хубүүе ...оробо. Тэрэ сасаа-...ариа: «Ааһан далай ...ааа, намаяа ябыш!». ...болгилжо, Сасагаяа ...гаад Асуйхан оди-...хубүүгэй болоо. ...ьһэнэ олдоһон хү-...ихирэд ...ааһан. Бу-...гийаа олдоһон хү-...булгад ...ааһан.

...гэй областнин ...районой Хо-...гагта ажаһуудаг ...гаткинаһаа бэ-...абтаба).

ТАҺАРХАЙН САБШАЛАНДА ТААГҮЙ...

Нютаг нугын һайн һайхан талые элишэлэн харуулхын орондо хододоо муу дорой баримтануудые бэдэрдэг гээд намайе эзмэлдэг зон ушардаг юм. Теэд яахабши, хуу юумэн һайн, болохотой гээд өөһэдыгөө магтаад лэ байгаа һаа, саашанхи байдалаа һайжаруулжа шадаха гүбди?

Энэ удаа би үлүү гарама оролдожо, сабшаланай, тарималанай газар һандаадаг халирхайхан бодолтой «эзэд» тухай бэшэхэ гээ һэм. Захааминай аймагай Баруун-Бургалтай нютагаар айлшалха үедөө анханай найдамтай нүхэртэеэ— Цыбикжаб Найдановичай Найдановтай уулзажа, эгээл энэ хүндүүлхэй асуудалаар хөөрэлдөө һэмди. Ц. Н. Найдановай хөөрөөн иимэ һэн:

— Таһархайн сабшалан ургаса ногоогоороо үлүү баян сабшалан юм. Багаһаа эндэ моргөөр бухал шэрэ-һэн, хажуурай эшэдэ гараа холгооһон байхаб. Һайхан хяаг үбһэнэйнь хангалһаа толгой эрьехэдэл гэхэ.

Эгээл һонирхолтойнь гэхэдэ, энэ сабшалан огто гандадаггүй, үһа шиигээр хэзээдэшье дутадаггүй. Боори доогуурнь тэгшэ жэгдэ харгы зуралзаха. Харин 1981 ондо совхозой директор Владимир Цыденжапович Санжиев баруун бооринн тэг дундуур энэ сабшалан уһалдаа. Т. Ц. Дарижапов хүсэ ехэтэ трактораар оньһожоод, шадал соогоол малтажа мэдээ. Тиигээд Бургалтайн горхоной уһые хоёр хабарай туршада урадхажа, хонхо яама болгоод, тэрэнэйнгээ түлөө совхозһоо салин абажа налайгаад, 1990 ондо хаяжархёо.

Эгээл тэрэ 1989 оной хабар агроном Санжиевтаа:— Түдэбые тэрэ сабшаланһаа зайсуулыт. Хайран сабшалан эрьюулжэ байнал гэжэ хандахадам,— өөрөө ошоод хүдэлыш. Луговодшье болыш. Тэрэ сабшалан эзэгүй юм,— гэжэ амыем таглаа һэн. Тэрэнэй удаа совхозой директор Б. Ц. Семеновто гуйлта бэшээд, туршааб (Семенов мүнөө аймагай гулваа), үрэ гараагүй.

1990 ондо совхозой агрономоор ажаллаһан Дэмбэрэн Дашиевич Гомбоев Зэдэ мүрэнэй эрьеһээ хайр шулуу зөөжэ, тэрэ хананааб яама янхада адхабашье, юушье бираагүй һэн. Иигэжэ урда хүлэй шабхайе хойтэ хүл аршажа шадаагүй бэлэй. Энэ һубагай дээдэ талаар сабшалангай һайхан ногоон соогуур хэдэн дабхар харгы табсантан гараад, шиигтэй, бороотой үдэрнүүдгэ зониие зобоохон зандаа.

1954 онһоо абан ажаллажа байдаг нютагайнмай автомашиныи хуушанай жолоошон Бадма Цырен Гармаев байгша оной август һарын эхеэр энэ һубаг руу машинатаяа хүмэреэ. Амиды гараһаниинь лэ болоо даа. Хабарай хагсуу уе сагта тэнхээ тамираар һула хонид, нарай хурьгад олоороо унажа хосороо даа. Томо үнеэнэй орошоһые хоёр нюдөөрөө хараа һэм. Энэ һубаг тухай хэлээд, совхозойнгоо луговод Алексей Бакшеевтэ бэлин шэбшэгээр хараалгаа бэлэйб.

Мүнөө жэлдэ хабартаа, зунай эхеэр гандуу, хүйтэн байжа, ногооной ургаса бирагүй. Тэрээн дээрэнь һубаг тойрохын тула машина, трактораар сабшалангаа даруулжа, шабартай худхажа байхада, угаа аягүйл даа. Үбэл, хабарай сагта адха үбһэнэй гэшхэгдэнэ, ябажа хараа һаа, аха үбгэн гэдэргээ тарайжашье магадгүй.

Энэ Таһархайн сабшалан ехэ бэшэ аад, ойро зуурыншье һаа, айхабтар аюултай газар лэ. Урдымнай зонхилогшод зоной, хамтын тала хэзээшье аршалдаггүй. Хара амяа хараад, тэды шэнээн, тэды гектар сабшалан уһалаабди. Үшөө хоёр, гурба дахин гээд, дээшэнь мэдээ үгэдэг, сабшалан эрюулдэг байгаал даа,—гэхэдэм, Дамбин, нээрээшье даа, гээ һэн.

Манай Захааминай аймагай нютагууд ургэн, тэгшэ тала дайдаар хомор. Ехэнхидээ ой модолиг, хажуу талан газарнуудтай.

Энээниие хараадаа абаагүй һаа, иимэ багашье һаа, Таһархайн сабшалан мэтэ зониие зобоохон харгынууд ушархал байна.

...Үнэхөөрөөшье, дээрэ-һээ мухар заабари дуулаад лэ, Таһархайн сабшалан һалгаһаниинь харамтайл. Ажахын хүтэлбэрилэгшэд эдэ бүгэдэ баримтаһаа һургаал абаха зэргэтэй гээд һанагдана.

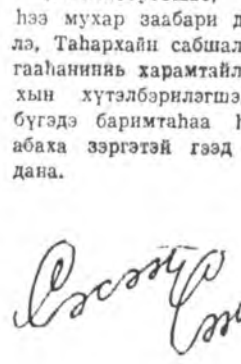

ХУРГАНУУДАЙ ЭЛДЭБ НЭРЭНҮҮД

а) 1. Эрхин
2. Долёобор
3. Дунда хурган
4. Нэрэгүй хурган
5. Шэгшин.
б) 1. Томо хурган
2. Заадаг хурган
3. Дунда хурган
4. Нэрэгүй хурган
5. Отхон хурган
в) 1. Томоодой
2. Заадай
3. Дундай
4. Нэрэгүйдэй
5. Бэшүүдэй
г) 1. Барбаадай
2. Батан тоолой.
3. Толи мэргэн
4. Тоохон төбшо
5. Бишыхан шэгшүүдэй
д) 1. Барбаадай
2. Бад барбаахан
3. Толи байса
4. Тос һууса
5. Бишыхан шэгшүүдэй
е) 1. Прапорщик
2. Старшина
3. Сержант
4. Ефрейтор
5. Солдат
ж) 1. Хамталан баригша
2. Бахим баригша
3. Шангадхаан баригша
4. Догоодон баригша
5. Туһалан баригша
з) 1. Зандагша
2. Захирагша
3. Зонхилогшо.
4. Заабарилагша
5. Заруулагша
л) 1. Хүндэлэгшэ
2. Хараагша
3. Хайрлагша
4. Хүхигшэ
5. Хоорэгшэ
м) 1. Амаршалагша
2. Амталагша
3. Айладхагша
4. Асуугша
5. Абаралдагша

Ц. ЧИМИТОВЭЙ суглуулбариһаа.

Хото, хүдөөгэй һонин

ӨӨРЫН ТЕАТР ЭМХИДХЭЭД...

СССР-эй арадай артист Дугаржаб Дашиев «Бидэн» гэһэн зохид нэрэтэй уран зохёолой— хүгжэмтэ салон гэхэ гү, али өөрын театр бии болгоод, нютагаархидайнгаа үзэмжэдэ табиһан тухай мэдээсэл сентябриин эхеэр Зэдэ голоор тараа һэн.

Солото дуушанай тоонто Дээдэ-Тори тосхондо түрүүшынь концерт табилгаар айлшалалгань эхилээ. Удаань аймагаймнай хэдэн томо тосхондо ажаһуугшад программатайнь танилсабад.

«Бидэн» гэжэ нэрэтэй энэ салон гансашье буряад арадай үндэһэн ссёлые хүгжөөхэ бэшэ, мүн республикын газар дээрэ ажаһуудаг өлдэб арадуудай хани барисаае хүгжөөн, алинайньшье соёлые илгангүй, ерээдүйдэ адли үргэлсэхэ, дэмжэлсэхэ зорилготой байна гэжэ онсолон хэлэмээр. Үндэһэн изагуурааараа бидэнэртэй нягта холбоотой монгол арадай соёлые республика соогоо дэлгэрүүлхые оролдохо байна. Гадна тус салон ерээдүйдэ өөрынгөө «майхан» доро республикынгаа соёлой ба искусствын, эрдэм һуралсалай ажал ябуулагшадые, хуряамжалан хэлэбэл, бэлигтэй зохёохы интеллигенциие нэгэдүүлжэ, арад зондоо дурадхаха, программаяа бүри гүнзэгырүүлхэ хараа түсэбтэй. Тиимэһээ тэдэнэй ерээдүйдэ олонинитын анхаралай татаха байһаниинь дамжаггүй.

Буряадай мэдээжэ композитор Юрий Ирдынеев салоной уран һайханай хүгжэмэй талыень хүтэлбэрилнэ.

Болзоройнгоо хизаарлаатай һэн туладань бүхы нютагуудаар ябаха аргань болоогүй, гэбэшье үшөө дахин ерэжэ, уулзаагүй зонтоёо уулзаха бэзэбди гэһэн найдалтайгаар тэдэнэр бусаба. Гадна энэ багахан коллектив сентябрь соо Захаа-минай аймагай Нурта тосхоной ажаһуугшадай уряалаар ошожо, уран шүлэг, уянгата дуунуудаа бэлэглээ. Уулзалгануудынь тосхон бүхэндэ нүхэд ёһоной һайн харилсаата оршон байдалда үнгэрөө. Харагшадаар дүүрэн зал соohоо сэдьхэлэй һайхан үреэлнүүд, баяр баясхалан хүргэгдөө, артистнарта баглаа сэсэгүүд барюулагдаа.

Үрда һарада Петропавловка тосхондо түгэсхэлэйнь концерт харуулагдаа. Бүхэли үдэртөө шэбэрһэн хура бороошье соёлой ордондо хүнүүдэй сугларалгада һаад хэбэгүй.

Хүгжэмтэ-уран зохёолой энэ театрай буридэлдэ оролсожо, һүнгаһан округойнгоо зонтой уулзаха зорилготой ерэһэн арадай депутат, поэт ба хүниие аргалдаг онсо шэдитэй Матвей Чойбонов түрүүлэн үгэ хэлэжэ, энэ шэнэ театр тушаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ, түрүүшынь алхамууд ба ерээдүйн зорилгонуудтай танилсуулба. Тиигээд өөрынгоо хэдэн шэнэ шүлэгүүдые уншаа. Удаань Дугаржаб Дашиев, буряад һайхан шэмэг лимбэ бэлэглэжэ баясуулһан, адистань хүртэһэн, айладхалынь тогтоожо абаһан байнабди. Яһала олон зангяануудыешье хэжэ, адис-арамнай хүүлэжэ гараа һэмди. **«Таанадай гуйһан хэрэг номуун хагаан бүтээхэб»** гэхыень дуулажа, сэдьхэл дүүрэн наманшалжа, хахасаа бэлэйбди.

Амаралтын үдэр Кызылэй буряадуud сугларжа, Ивалгынгаа дасанай ламанарые, Буряадайнгаа уряалаар ерэһэн мэргэжэлтэ түлөөлэгшэдые урижа, баяр баясхаланта уулсалга үнгэргөө һэмди даа.

Дид-хамба Доржожаб ламбагай түрүүтэй олон ламанар ерэжэ, арюун сэбэр амгалан байдалаймнай түлөө уншалга хэжэ, сэржэм үргэжэ, маанадаа адис аршаанда хүртөөгөө. Заримамнай бурхануудаашье, эрхинүүдээшье, һахюуһануудаашье арамнайлуулаа. Хүн бүхэн сэдьхэлээ сэлмэһэндээ, ажабайдалаа арюудхуулһандаа, айхабтар урмашаһан, дэлбэрһэн байна. Уншалгын һүүлээр Дид-хамба Доржожаб ламбагай Ивалгын дасанай зүгһөө манай Тувын буряадуудай Эблэлэй саашанхи хэрэгтэ туһа болгоо, 2001 түхэриг мүнгэ тэдхэжэлжэ, Эблэлэймнай һабада оруулаа. Энэ буянта һайхан хэрэгэйнь түлөө бандида ба дид-хамбанарай нэрээр, Ивалгын дасанай бүхы ламанарай нэгэдэлдэ бидэ, Тувагай буряадуud. «Буряад үнэн» сониной сагаан дэльбэ дээрэһээ сэдьхэлэйнгээ халуун баяр хүргэнэбди. Бурхан шажанаа бадараажа байһан нангин удхатай буянта сагаан хэрэгээ али алдуугүй, арюун сэбэрээр сахижа, бэе махабадтаа маната усал үзэнгүй, арад зондоо ашатын буян эдлүүлжэ, Далай-ламын айлдадагаар, бурхан боложо һуухыетнай үреэнэбди!

Тувын буряадуудай зүгһөө ГОМБЫН Балдан.

Кызыл хото.

Гонорарынь Джаруи Хашорой субаргын жасада үргэжэрхихэдэ болоно.

Туваһаа мэдээсэнэ

АДИС, АРШААНДА ХҮРТӨӨБДИ ДАА

Байгша оной сентябриин 19-һөө 22 хүрэтэр үндэр түрэлтэ Гэгээн багша Далай-лама Тува орондо морилбо гэжэ дуулаһан байгаа бэзэт. Эдэ үдэрнүүдтэ хадата Тувагай зон, зариманиинь һүзэгэйнгээ хэшэгээр, зариманиинь һонирхохын хэрэгээр, юрэдөөл, сүм булта, яһа, һаһанай илгаалгүй, һайхан сагаан баяр сэдьхэлдэ өзэлэгдэн байба гээшэ. Энэ дэмбэрэлтэ һайхан үйлын хэрэг эрхим шанартайгаар үнгэрөө гэхэдэ, алдуу болохогүй. Тувагай хүтэлбэрилэгшэдэй уряалаар Буряадаймнай бэрхэшүүл: Бата Баяртуев, Сергей Бальжанов, Бэлигтэ Бальжанов гэгшэд ерэжэ, Далай-ламые буянта һайханаар угталгые зохёожо, ударидан хүтэлжэ, хани ёһоор дүүргэнэниинь лабтай.

Далай-ламые угтахаяа, Тувада үнгэргэдэхэ уншалгануудтань хабаадахала Ивалгын дасанай ламанар, Монголһоо, Москваһаа, Санкт-Петербургһаа ламанар ерэһэн гээшэ. Энэ бүхы баяр ёһолол, Далай-лама түрүүтэй олон ламанарай уншалга хаража, шагнажа байхада, юрэдөө, һүзэглэхэгүй хүнэй һүзэглэхөөр лэ байгаал даа.

Бидэ, Кызылдэ ажаһуудаг буряадуud, баһал шадалаараа үргэл мүргэлэй хэрэгээр удэр һүнигүй гүйлдөө бэзэбди даа. Бандида-хамба Жамьян ламбагайн оролдолгоор Тува орондо ажаһуудаг бүхы буряадуудай амгалан тайбан байдалай түлөө зальбарал гуйжа, эдэ мүрнүүдэй автор, Кызылдэ ажаһуудаг Хэжэнгын буряад Митабай Сэрэн, Хурамхаанай буряад Эрдэнийн Тооли гэгшэдтэй Далай-ламада хадагуудые барижа, буряад һайхан шэмэг лимбэ бэлэглэжэ баясуулһан, адистань хүртэһэн, айладхалынь тогтоожо абаһан байнабди. Яһала олон зангяануудыешье хэжэ, адис-арамнай хүүлэжэ гараа һэмди. **«Таанадай гуйһан хэрэг номуун хагаан бүтээхэб»** гэхыень дуулажа, сэдьхэл дүүрэн наманшалжа, хахасаа бэлэйбди.

Амаралтын үдэр Кызылэй буряадуud сугларжа, Ивалгынгаа дасанай ламанарые, Буряадайнгаа уряалаар ерэһэн мэргэжэлтэ түлөөлэгшэдые урижа, баяр баясхаланта уулсалга үнгэргөө һэмди даа.

Дид-хамба Доржожаб ламбагай түрүүтэй олон ламанар ерэжэ, арюун сэбэр амгалан байдалаймнай түлөө уншалга хэжэ, сэржэм үргэжэ, маанадаа адис аршаанда хүртөөгөө. Заримамнай бурхануудаашье, эрхинүүдээшье, һахюуһануудаашье арамнайлуулаа. Хүн бүхэн сэдьхэлээ сэлмэһэндээ, ажабайдалаа арюудхуулһандаа, айхабтар урмашаһан, дэлбэрһэн байна. Уншалгын һүүлээр Дид-хамба Доржожаб ламбагай Ивалгын дасанай зүгһөө манай Тувын буряадуудай Эблэлэй саашанхи хэрэгтэ туһа болгоо, 2001 түхэриг мүнгэ тэдхэжэлжэ, Эблэлэймнай һабада оруулаа. Энэ буянта һайхан хэрэгэйнь түлөө бандида ба дид-хамбанарай нэрээр, Ивалгын дасанай бүхы ламанарай нэгэдэлдэ бидэ, Тувагай буряадуud. «Буряад үнэн» сониной сагаан дэльбэ дээрэһээ сэдьхэлэйнгээ халуун баяр хүргэнэбди. Бурхан шажанаа бадараажа байһан нангин удхатай буянта сагаан хэрэгээ али алдуугүй, арюун сэбэрээр сахижа, бэе махабадтаа маната усал үзэнгүй, арад зондоо ашатын буян эдлүүлжэ, Далай-ламын айлдадагаар, бурхан боложо һуухыетнай үреэнэбди!

Тувын буряадуудай зүгһөө ГОМБЫН Балдан.

Кызыл хото.

Гонорарынь Джаруи Хашорой субаргын жасада үргэжэрхихэдэ болоно.

ХҮҮГЭДТЭ БЭШЭЖЭ, ОРШУУЛГА ХЭЖЭ...

Хүүгэдэй олон ном хэблүүлһэн, Д. Дефогой «Робинзон Крузые», В. Бианкын жэжэ рассказуудые, Л. Воронковагай туужануудые, В. Янай «Чингис хаанние» (энэнь ном боложо гарангүй үлэшоо) оршуулһан уран зохёолшо Гэлэгма Бадмаева Россин Уран зохёолшодой жолбооной гэшүүндэ абтаба.

Гэлэгма Доржиева хадаа хүүгэдэй уран зохёолшо, оршуулагша гэжэ тодорһоор үнинэй юм. Илангала бишыхан үхибүүдэй буряад хэлэн дээрэ уншаха юумэн олдоггүй гээшэ. Тэрэ талаар «Ханинар», «Инзуу» гэжэ багахан согсолбориннуудынь багшанарай, түрэлхидэй зүгһөө һайшаалда хүртэнэн байха.

Уран зохёолой ажал оршуулга хоёрые Г. Бадмаева зэргэ шахуу эхилһэн юм. Бүри Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ БГПИ-дэ һураже ябахадаа, Гэлэгма Бадмаева «Робинзон Крузые» Буряадай номой хэблэлэй даабаряар оршуулжа эхилһэн юм. Табяад онуудай һүүл багта тэрэнь ном боложо гараа һэн. Редакторынь поэт Дондок Улзытуев байгаа.

Уран зохёолшодой холбоондо шэнэ гэшүүн нэмэбэ. Өөрынгөө зохёохы ажалые тоонгүй ябажа, саг барабашье, хожом хойно болоо гэнгүй, гэшүүн болоһон нүхэрөө халуунаар амаршалаад, шэнэ эршэ дэлисэ оложо, бишыхан хүүгэдтэ зохёолоо бэлэглэжэ, оршуулга хэжэ, ута һаһа, удаан жаргал эдлээрэй гэжэ үреэхэ дуран хүрэнэ.

Ц. ДОНДОГОЙ.

«...ТҮБЭД ОРОНИИЕ НАМДА ҺАНУУЛБА»

Англиин эрхэтэн, уран зохёолшо, Зүүн зүгые шэнжэлэгшэ Катриона Басс һаяхан Түнхэн, Аха нютагуудаар айлшалба. Энэ 31 наһатай эхэнэр Оксфордын университет дүүргээд, хоёр жэлэй туршада буддын шажантанай нангин түб болохо Һаса хотодо англи хэлэ заа-һан юм.

Эндэл буддын шажанай түүхые шэнжэлгын хүдэлмэридэ бүхы анхаралаа хандуулжа, «Внутри сокровищного дома» гэжэ ном англи хэлэн дээрэ бэшээ һэн. Энэ номоо 1990 ондо Англида хэблэн гаргаа. Таатай гоёор шэмэглэгдэһэн энэ номыень гартаа барижа үзөө һэм. Буддын шажанай Түбэд орондо долгэрһэн түүхэ, үндэр түрэлтэ, гэгээн ламанар тухай энэ ном һонирхолтойгоор хөөрэнэ.

— Энэ номни немец, француз, голландска хэлэн дээрэ оршуулагданхай. Мүнөө япон хэлнэ дээрэ оршуулагдажа байна,— гэжэ Катриона хөөрөө һэн. Түүхэ шэнжэлхэһээ гадуур, тэрэ шүлэгүүдые бэшэдэг. Шүлэгүүдэйнь суглуулбари англи хэлэн дээрэ гаранхай.

К. Басс мүнөө буддын шажантан тухай ном бэшэжэ байна. Гэгээн түрэлтэ Далай-ламын намтар тэрэниие һонирхуулна. Гадна Санкт-Петербург хотодо англи хэлэ заажа байха үедоо тэндэхи дасанай түүхээр һонирхоо. Буряад арадай элитэ эрдэмтэдэй нэгэн, арадай гэгээрэлые хүгжөөхэ хэрэгтэ тон ехэ хубитала оруулһан цанид-хамба Агваан Доржиевай намтар тэрэниие һонирхуулна.

Буряад ороной нютагуудаар айлшалжа, үзэсхэлэн һайхан байгаалитайнь танилсахадаа:

— Түнхэн, Аха нютагууд байгааляараа Түбэд ороние намда һануулба,—гэжэ хэлээ һэн.

Ж. ЮБУХАЕВ.

Буряадай радио агаарай долгиндо

ОКТЯБРИИН 12-һоо 18 ХҮРЭТЭР

ПОНЕДЕЛЬНИК, 12

6.12—Долоон хоногой радио-дамжуулгануудай шэнжэлэл. 6.25—6.50 — «Түрэл газар дайдамнай». Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо бэлдэгдэһэн радиожурнал 6.50—7.00—Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 7.22 — «Асуудалнууд, харюунууд, бодомжолгонууд», «Баргажан» ресторанда Улаан-Удэ хотын баазануудта, магазинуудта эдеэ хоолой эүйлгүүдые гутааһан баримтанууд тухай гүрэнэй ахалагша инспектор В. Д. Дмитриеватай хөөрэлдөөн; баримтанууд, тайлбаринууд. 7.47—8.00—Пенси тооложо гаргаха талаар түбэй начальникгай орлогшо О. И. Звержевичтэй журналист Л. Мельниковагай хэһэн хөөрөөе дабтахабди. 19.22—19.52—Республикын һонинууд (буряадаар ба ородоор).

ВТОРНИК, 13

6.12—Республикын һонинууд (ородоор ба буряадаар). 6.42—Республикын газетэнүүдэй шэнжэлэл. 6.51—7.00—Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 7.22—«Дэлгүүрэй үхибүүд». 7.45—8.00—«Гуламта». Агын Буряадай автономито округой үнинэй багша Б. Б. Намсарайн дамжуулгада хабаадаха (буряадаар). 12.10—13.00—Буряадай арадай инструментнүүдэй оркестрэй 25 жэлэй ойдо хүгжэмтэ дамжуулга (буряадаар). 19.20—Республикын һонинууд (буряадаар ба ородоор). 19.52—19.57—Хүн ба автомобиль.

СРЕДА, 14

6.12—Республикын һонинууд (ородоор ба буряадаар). 6.42—Республикын газетэнүүдэй шэнжэлэл. 6.51—7.00—Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 7.22—Залуушуулай редакцийн дамжуулга. «Хэр байнабши, студент?», ваучернууд тухай хэдэн һанамжа; хүгжэмтэ хуудаһан (буряадаар). 7.47—8.00—Ивалгын дунда һургуулида экологическа хүмүүжүүлгэ тухай. 19.22—19.52 — Республикын һонинууд (буряадаар ба ородоор). 19.52—20.07—Буряад хэлэнэй хэшээл.

ЧЕТВЕРГ, 15

6.12—Республикын һонинууд (ородоор ба буряадаар). 6.42 — Республикын газетэнүүдэй шэнжэлэл. 6.51—7.00—Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 7.22 — Улаан-Удэ хотодо архивин зүйлнүүдые худалдалые гуримшуулха тухай; баримтанууд, тайлбаринууд. 7.47—8.10—«Экономико ба бидэ». ЛВРЗ-гэй эрдэм-техникын дэбжэлтын түбэй консультант, экономист К. Годинья тэрээндэ хабаадаха. 12.10—13.00—«Вердиин оперонууд» фестивалин галаконцерт. 19.22—19.52—Республикын һонинууд (буряадаар ба ородоор).

ПЯТНИЦА, 16

6.12—Республикын һонинууд (ородоор ба буряадаар). 6.42—Республикын газетэнүүдэй шэнжэлэл. 6.51—7.00—Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 7.22—Үмсэлэлгын республиканска программа. Хэжэнгын райондо бэлдэгдэһэн. 7.45—8.10—«Тоонто нютаг». Страховой медицинын нэбтэрүүлэгдэхэдэ яажа аргалуудаг болохобибди? Республикын элүүрые хамгаалгын министрэй орлогшо К. Ж. Маланов, республиканска больницын мэргэжэлтэд ба врачнууд хабаадаха (буряадаар). 12.00—13.00—Танай бэшэгүүдээр хүгжэмтэ дамжуулга. 19.00—19.50—«Үсэгэлдэр, мүнөөдэр, үглөөдэр»—мэдээсэлэй программа (ородоор ба буряадаар).

СУББОТО, 17

6.12—«Хүдөөгэйхидэй ажал хэрэгүүд». 6.42—Республикын газетэнүүдэй шэнжэлэл. 6.51—7.00 —Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 7.22—Буряадай автономито округуудта. 7.45—8.00—Уран зохёолшо, эрдэмтэн, этнограф И. Е. Тугутов арадай педагогикын ёһо заншалнууд тухай хөөрэхэ. 8.10—9.00—«Үсэгэлдэр, мүнөөдэр, үглөөдэр»—мэдээсэлэй программа (ородоор ба буряадаар). 19.00—19.58 — «Баян талын аялга».

ВОСКРЕСЕНИ, 18

7.35—Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 7.35—8.00—Буряад дуунай концерт. 8.10—9.00—Ч. Гениновэй 85 жэлдэ; Буряад поэдүүдэй шүлэгүүд тухай хөөрөөн. 12.10—12.55—Залуушуулай редакцийн шэнэ программа.

Телевидени

ОКТЯБРИИН 12-һоо 17 ХҮРЭТЭР

Понедельник, 12

«ОСТАНКИНО» КАНАЛ

6.55—Дүнгүүд. 7.45 — Үглөөнэй гимнастика. 7.55 — Үглөө. 10.10 — Мультфильм. 10.20— «Шапка»— уран һайханай фильм. 11.45 —Нэгэ һанал бодолой түлөө. 12.15 — Марафон-15. 13.00— Шэнэ һонин. 13.20 —Нарата клоун. 16.00 — Шэнэ һонин. 16.25— Телемикст. 17.10 — Блокнот. 17.15—Уолт Дисней дурадхана. 18.05— Хүүгэдэй телевиденийн нэгэдэл. 18.35 — Эстонийн маятник. 19.00 —Шэнэ һонин. 19.25—Футболой шэнжэлэл. 19.55 — НЭП. 20.25—«И звезды блестят над Тануром» —уран һайханай фильм. 21.45 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 22.00—Шэнэ һонин. 22.25—Уран зохёолой дамжуулга. 22.40 — «Мелочи жизни». 3-дахи сери. 23.10 —«Бомонд». 23.25— Гэбэшье. 23.35—Хэн ябаба гээшэб? 00.05— Мэдээсэлнүүд. 00.40 — Евгений болон... 00.50—Бидэ. 01.20— «Обана».

«РОССИ» КАНАЛ

9.00—Мэдээсэлнүүд. 9.20 —Ажал хэрэг эрхилдэг хүнүүдэй саг. 9.50—XX зуун жэл кадрта ба тэрэнэй саана. 10.45 — Манай саад. 11.15 — Композитор Вячеслав Артем тухай. 12.25— Американ поэдүүдэй шүлэгүүд. 12.45—Сагаан турлаг. 13.30— Мульти-пульти. 13.40—«Санта-Барбара». 84-дэхи сери. 14.35 — Таряашадай асуудал.

БУРЯАДАЙ ТВ

17.00 — Уран һайханай фильм. 18.35 — Байгал. 18.55—Толи. 19.25 — Буряадаар хэлэнэбди. 19.30— Байгал. Экономико шэнжэлэгшэ Б-М. Балданов дамжуулгада хабаадаха. 19.50 — МНР-эй үхибүүдэй концерт. 20.00 — Танай гэртэ баяр. 20.15—Байгал тухай кино-зураг... долоен Бесс... 20.40—«Бай... хуудаһануу... Соносхол... «РОССИ»... 21.00 — 21.20—Удэ... дэр. 21.30—... ские посиде... «Первая встреча... ня встреча... най фильм. ... хёолшо Г... 24.00—Бало... нинэндэл... харюусаха. ... шын мэдээс... тивка дамжу... Хүгжэм.

Вторник, 13

«ОСТАНКИНО» КАНАЛ

6.55—Шэнэ һонин. 7.35 —Үглөонэй гимнастика. 7.45 — Үглоо. 10.50 — Мультфильм. 10.15—«Богатые тоже плачут». 11.00—«Мелочи жизни». 3-дахи сери. 11.30—Концерт. 11.45 — Ан амитадай аймагта. 12.25 — Футболой шэнжэлэл. 13.00—Шэнэ һонин. 13.20 —«Женитьба Бальзамина» — фильм-балет. 14.25 — «Двое» — уран һайханай фильм. 14.55—«Чужой звонок»—уран һайханай фильм. 16.00—Шэнэ һонин. 16.25 —Ажал хэрэгэй талаар мэдээсэл. 15.40—Адам Смидэй мүнгэн зөөри. 17.10 — Блокнот. 17.15—Уолт Дисней дурадхана. 18.05— Макай хүгжэмтэ клуб. 18.45— «Вольный табун» —баримтата фильм. 19.00—Шэнэ һонин. 19.25—«Останкино» канал танилсуулна. 20.00— «Богатые тоже плачут». 20.45—Хүгжэмтэ программа. 21.00—Темэ. 21.45 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 22.00—Шэнэ һонин. 22.20—Режиссер А. Вайдын фильм. «Человек из мрамора». 01.00—Шэнэ һонин. 01.20—«Труба» радио.

«РОССИ» КАНАЛ

9.00—Мэдээсэлнүүд. 9.20 —Ажал хэрэг эрхилдэг хүнүүдэй саг. 9.50—«Момент истины» дамжуулга. 10.45 —Сүлөөтэй сагтаа. 11.00— Америкын «одод». 11.30— Хүгжэмтэ дамжуулга. 12.20 —Соёл болбосоролой ашаар. 12.35—45 жэлэй саана түрүүшын совет ракетын киндхүүлэгдэһэн полигон тухай. 13.05— «Допрос» — уран һайханай фильм. 14.40—Таряашадай асуудал. 15.00— Россин Конституционно сүүдэй залһаа.

БУРЯАДАЙ ТВ

17.00 — Уран һайханай фильм. 18.25 — Байгал. 18.45—Хүдөөгэйхидэй ажал хэрэгүүд. 19.25— Агнуурийн ажахын шинидхэхэ асуудал-нууд. 19.55-... лэнэбди. 20... ряадаар). ... 20.50—Сонс...

«РОССИ»... 21.00 — 21.20—Удэ... дэр. 21.30—... ра». 85-дахи... Д. Хворостов... родинагай... Эсэгэ орон... син Конст... дэй залһаа... Верховно С... Спортивна... —Зурхайшы... —Концерт.

Среда, 14

«ОСТАНКИНО» КАНАЛ

6.55—Шэнэ һонин. 7.35 —Үглөонэй гимнастика. 7.45 — Үглоо. 10.05 — Мультфильм. 10.15 — «Богатые тоже плачут». 11.00—Баримтата фильм .11.20—Ородой хүгжэм. 11.50—Мультфильмнүүд. 12.15— Манай хүгжэмтэ клуб. 13.00—Шэнэ һонин. 13.20 — «Дети солнца»—1-дэхи сери. 14.45 —«Прошлогодний кадриль» — уран һайханай фильм. 16.00—Шэнэ һонин. 16.20 —Телемикст. 17.10— Блокнот. 17.15—Уолт Дисней дурадхана. 18.05— Хүхюун теплоход. 18.20 — Һонин аяншалга. 19.00—Шэнэ һонин. 19.25— «Останкино» телеканал дурадхана. 19.55 —Сэрэгэй ревю. 20.25 — «Останкиногай» хит-парад 21.45 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 22.00—Шэнэ һонин. 22.30— «Ловкач и хипоза». 23.55— Футболоор дэлхэйн чемпионадай нэлэн абалгын матч. Россин ба Исландиин суглуулагдамал команданууд.

«РОССИ» КАНАЛ

9.00—Мэдээсэлнүүд. 9.25 —Ажал хэрэг эрхилдэг хүнүүдэй саг 9.55—Эсэгэ ороми. 10.50— Мульти-пульти. 11.00—Энэрхы сэдьхэлэй саг. 12.00— Булагууд. 11.30—Т. Мнансарова дуулаха. 13.00— Россин аяншалганууд бюро. 13.45— Программа—03. 14.15 — Ногоонтоной хүдэлөөн тухай. 14.40 — Таряашадай асуудал. 15.00—Россин Конституционно сүүдэй залһаа.

БУРЯАДАЙ ТВ

17.05 —Мультфильмнүүд. 17.45—Сагай суурлан. 18.15 —Байгал. 18.35 — Буряадаар хэлэнэбди. 18.40 — «Контакт» видеоканал. 19.40 —Байгал (буряадаар). 20.00 —Хүн, эрхи... 20.50—Сонс... «РОССИ»... 21.00 — 21.20 — Удэ... дэр. 21.30—... ра». 86-дахи... Олег Мин... 23.00— Ко... сэлнүүд. 23... кризис». 1... — Спортив... 00.10 — П... ционно сүүд... —РФ-гэй В... 01.00— ... сэл. 01.25... на.

Четверг, 15

«ОСТАНКИНО» КАНАЛ

6.55—Шэнэ һонин. 7.35 — Үглөонэй гимнастика. 7.45—Үглоо. 10.05—Мультфильм. 10.15—«Богатые тоже плачут». 11.00—Мультфильм. 12.15—Баримтата фильм. 13.00—Шэнэ һонин. 13.20—«Дети солнца». 2-дэхи сери. 14.45—«Замкнутый круг» — уран һайханай фильм. 16.00—Шэнэ һонин. 16.25—«Телемикст». 17.10 — Блокнот. 17.15— Уолт Дисней дурадхана. 18.15— Үхибүүдтэ дамжуулга. 19.00 —Шэнэ һонин. 19.25—16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда. 20.10— «Богатые тоже плачут». 20.55 —Егор Гайдар ба тэрэнэй команда. 21.45— «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 22.00 —Шэнэ һонин. 22.20—Кинопанорама. 23.35 — Хара хайрсаг. 00.05 — Хатар. 01.00—Шэнэ һонин. 01.20 —Видеодром.

«РОССИ» КАНАЛ

9.00—Мэдээсэлнүүд. 9.20 —Ажал хэрэг эрхилдэг хүнүүдэй саг. 9.50—«Ракетный кризис». 1-дэхи сери. 10.40 — Мульти-пульти. 10.50 — Сүлөөтэй сагтаа. 11.05—Хүгжэмтэ шалгалта. 12.05—«Лучше гор могут быть только горы». 12.50— «Санта-Барбара». 85-дахи, 86-дахи сери. 14.35— Таряашадай асуудал. 14.55— Россин Конституционно сүүдэй залһаа.

БУРЯАДАЙ ТВ

17.00 — Мультфильмнүүд. 17.30— Ивалгын дунда һургуулийн зурагай багша Д. Ж. Баранов. 17.50— Байгал. 18.10—Манай Республикын Верховно Советтэ. 19.30—Буряадаар хэлэнэбди. 19.35—Байгал (буряадаар). 19.55-... лэнэбди. 20... ряадаар). ... 20.50—Сонс...

«РОССИ»... 21.00 — 21.45—Удэ... дэр. 21.20... ра». 87-дахи... Эсэгэ орон... ба мотоспо... —Худалган... дэсэсэл. 23... мультфильм... тико. 01.0... мэдээсэл... Конституци... һаа. 01.5... нинн Вер... 02.10—Сп... га.

Пятница, 16

«ОСТАНКИНО» КАНАЛ

6.55—Шэнэ һонин. 7.35 —Үглөонэй гимнастика. 7.45 — Үглоо. 10.05 — Мультфильм. 10.15 — «Богатые тоже плачут». 11.00—Аяншалагшадай клуб. 11.50— В. Готовцева дуулаха. 12.15 —«16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 13.00 —Шэнэ һонин. 13.20—«Веселые холостяки» — уран һайханай фильм (Хитад). 14.45—«Я буду ждать...»— уран һайханай фильм. 16.00 — Шэнэ һонин. 16.25 — Бридж. 16.50 — Бизнес-класс. 17.05 — Блокнот. 17.10—Уолт Дисней дурадхана. 18.00—Түб. 18.40— Уран шүлэг. 19.00—Шэнэ һонин. 19.25—Хүн бүхэн оорынхээрээ. 19.35—Мультфильм. 19.50—Хүн ба хуулли. 20.20—Нэгэн һаналтай болохо зам. 20.50— Һонин һөрьмой зүйлнүүд. 21.45— «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 22.00—Шэнэ һонин. 22.25—«Ипподром» —уран һайханай фильм. 23.55 — Баримтата фильм. 00.10 — Политбюро. 00.45— Хүгжэмэй шэнжэлэл. 01.45—МТВ.

«РОССИ» КАНАЛ

9.00—Мэдээсэлнүүд. 9.25 —Ажал хэрэг эрхилдэг хүнүүдэй саг. 9.55—Россин эшциклопедиа. 10.50 — Сүлөөтэй сагтаа. 11.05 —Сагаан турлаг. 11.50—«Кабаре околесица». 12.50 — «Встреча»— фильм. 13.45 —«Санта-Барбара». 87-дахи сери. 14.40— Таряашадай асуудал. 15.00 — Россин Конституционно сүүдэй залһаа.

БУРЯАДАЙ ТВ

17.00—Хонхо. 17.30 — «Буряад орон» — видеоканал. 19.00-... нүүд. 20.0... һонинууд. ... «РОССИ»... 21.00 — 21.20 — ... дэсэсэл. 2... сшиты»... «Чаты» — ... 23.40— ... ционно сүүд... —Үнэшөө... гты. 00.4... но Совет... хайшын п... про... Спортивна... —Удэшы... га.

Суббото, 17

«ОСТАНКИНО» КАНАЛ

7.40—Үглөонэй гимнастика. 7.55—Ажал хэрэг эрхилдэг хүнэй саг. 8.55—Шэнэ һонин. 9.30—Спорт. 10.00 —Марафон-15 — багашуулда. 10.25 — Өөрөө өөртөө туһала. 10.55—Рампын нүгөө талада. 11.15— «Очевидное-невероятное». 11.45 — «Письма Ксении»—телефильм. 12.35 — «Дело Румянцева» — уран һайханай фильм. 14.25—Хүгжэмтэ киоск. 14.55 — «Колыма» — баримтата фильм. 16.00 — Шэнэ һонин. 16.25—Мультфильмнүүд. 17.05— «Девственники»—уран һайханай фильм. 18.50—Улаан квадрат. 18.55— Мультфильм. 19.20— Москвагай Гүрэнэй академическэ симфоническа оркестрэй концерт. 20.05— «Щенок» — уран һайханай фильм. 21.45 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 22.00 —Шэнэ һонин. 22.20—Баяр ба этигэл найдалай дэр. Телемарафон. 22.45 — Намарай һайхан саг. 00.15— Анне Вески — Москвада. 01.10 — «Бумажные глаза Пришвина» —уран һайханай фильм. 03.35 — Телемарофоной үргэлжэлэл.

«РОССИ» КАНАЛ

9.00—Мэдээсэлнүүд. 9.20 —Баримтата панорама. 10.15 —Виолончель дээрэ наадаха. 10.35—Абари зан. 11.05 «Плюс 11» видеоканал. 12.35—«Мария Мирабелла» — уран һайханай фильм. 13.40— Хоозорнин хатан. 14.10—Таряашадай асуудал. 14.30— Россин Конституционно сүүдэй залһаа. 15.10 —Ажал хэрэг эрхилдэг хүнүүдэй конкурсын түгэсхэл. 17.00 — Россин аяншалгануудай бюро. 17.55—Виллий Гремтэй хөөрэлдөөн. 18.30 —Футбол тухай. 19.25 — К-2 тан... Баг-шоу. ... поэдүүдэй... — Үдэр... 21.40— ... нээр. 21... Уран һай... Уран б... 23.30— ... ди. 00.25... 01.00—... 01.25—С... га. 01.30... ажабайд... сорти»... ма. 02.4...

БУРЯТИЯ
мүнөөдэрэй номерто

Шухала асуудалаар. «Малай үбэлжэлгэ. Ямараар үнгэрхэб?» — П. Натаевай статья.

Республикын Верховно Советтэ. Конституционно комиссиин заседани тухай С. Селиврын тэмдэглэлнүүд.

Хүдөө нютагай һонин: Аха. «Нигүүлэсхы сэдьхэлэй концерт», «Англи эхэнэр Саяанаар айлшалба»— Т. Тулуевай мэдээсэлнүүд.

АПК-гай шинидхэгдээгүй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ республиканска зүблөөние угтуулан. «Таряшадай, үмсын ажахынуудһаа эхилэн»—П. Натаевай статья.

Редактор
Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл болон редакцийн ажалша коллектив.

Манай адрес:

670000. Улаан-Удэ. Ленинградскийн үлгэс, 23 «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакцийн телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный — 2-54-54 редакторай орлогшонорой — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин—2-50-52, секретариадай—2-66-76, һаһагууд: соведүүдэй хүдэлмэрийн ба нийтын эмхинүүдэй —2-34-05 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа—2-64-36, (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-61-35, соёлой эрдэмэй болон һургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; 2-67-81 опонитын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-53; оршуулгын—2-60-91; коммерческиэ—2-35-84; корректорнуудэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй (выпускающинуудай)—2-35-95, манай корреспондент: Агинскда—3-45-94.

Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери—2-54-54, вахта—2-56-62.

Газетэ жилдээ 260 дах